

บทที่ 2

วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยเรื่อง ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเลือกรูปแบบสวน และวัสดุพืชพรรณเพื่อการจัดภูมิทัศน์ภายในบ้านพักอาศัยในเขตพื้นที่จังหวัดบุรีรัมย์ ผู้วิจัยได้มีการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องเพื่อนำมากำหนดกรอบแนวคิด โดยมีประเด็นต่างๆ ดังนี้

1. บริบทจังหวัดบุรีรัมย์และการจัดภูมิทัศน์ในบ้านพักอาศัยของจังหวัดบุรีรัมย์
 - 1.1 สภาพทั่วไปของจังหวัดบุรีรัมย์
 - 1.2 การจัดภูมิทัศน์ในบ้านพักอาศัยในเขตพื้นที่จังหวัดบุรีรัมย์
2. บริบทของการจัดภูมิทัศน์ในบ้านพักอาศัย
 - 2.1 ความสำคัญของการจัดภูมิทัศน์
 - 2.2 ประโยชน์ของการจัดภูมิทัศน์
 - 2.3 ประวัติการจัดภูมิทัศน์
 - 2.4 รูปแบบและชนิดของการจัดสวนหรืองานภูมิทัศน์
 - 2.5 งานอาชีพการจัดภูมิทัศน์
 - 2.6 ความต้องการการจัดภูมิทัศน์ในบ้านพักอาศัย
 - 2.7 การวิเคราะห์พฤติกรรมความต้องการของผู้จ้างหรือเจ้าของบ้านพักอาศัย
3. บริบทของการออกแบบภูมิทัศน์ในบ้านพักอาศัย
 - 3.1 ความจำเป็นในการออกแบบภูมิทัศน์
 - 3.2 การวิเคราะห์พื้นที่เพื่อการออกแบบภูมิทัศน์
 - 3.3 องค์ประกอบของศิลปะและหลักการออกแบบจัดภูมิทัศน์
 - 3.4 องค์ประกอบและวัสดุพืชพรรณในการจัดภูมิทัศน์
 - 3.5 การออกแบบภูมิทัศน์ในบ้านพักอาศัย
4. บริบทของการดูแลบำรุงรักษาและซ่อมบำรุงภูมิทัศน์ในบ้านพักอาศัย
 - 4.1 การดูแลบำรุงรักษาสวนหญ้า
 - 4.2 การดูแลบำรุงรักษาพืชพรรณ
 - 4.3 การซ่อมบำรุงภูมิทัศน์ในบ้านพักอาศัย

5. บริบทบุคคลที่เกี่ยวข้องกับการจัดภูมิทัศน์ในบ้านพักอาศัย
6. ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. บริบทจังหวัดบุรีรัมย์และการจัดภูมิทัศน์ภายในบ้านพักอาศัยของจังหวัดบุรีรัมย์

1.1 สภาพทั่วไปของจังหวัดบุรีรัมย์ ดังมีรายละเอียดสรุปได้ต่อไปนี้

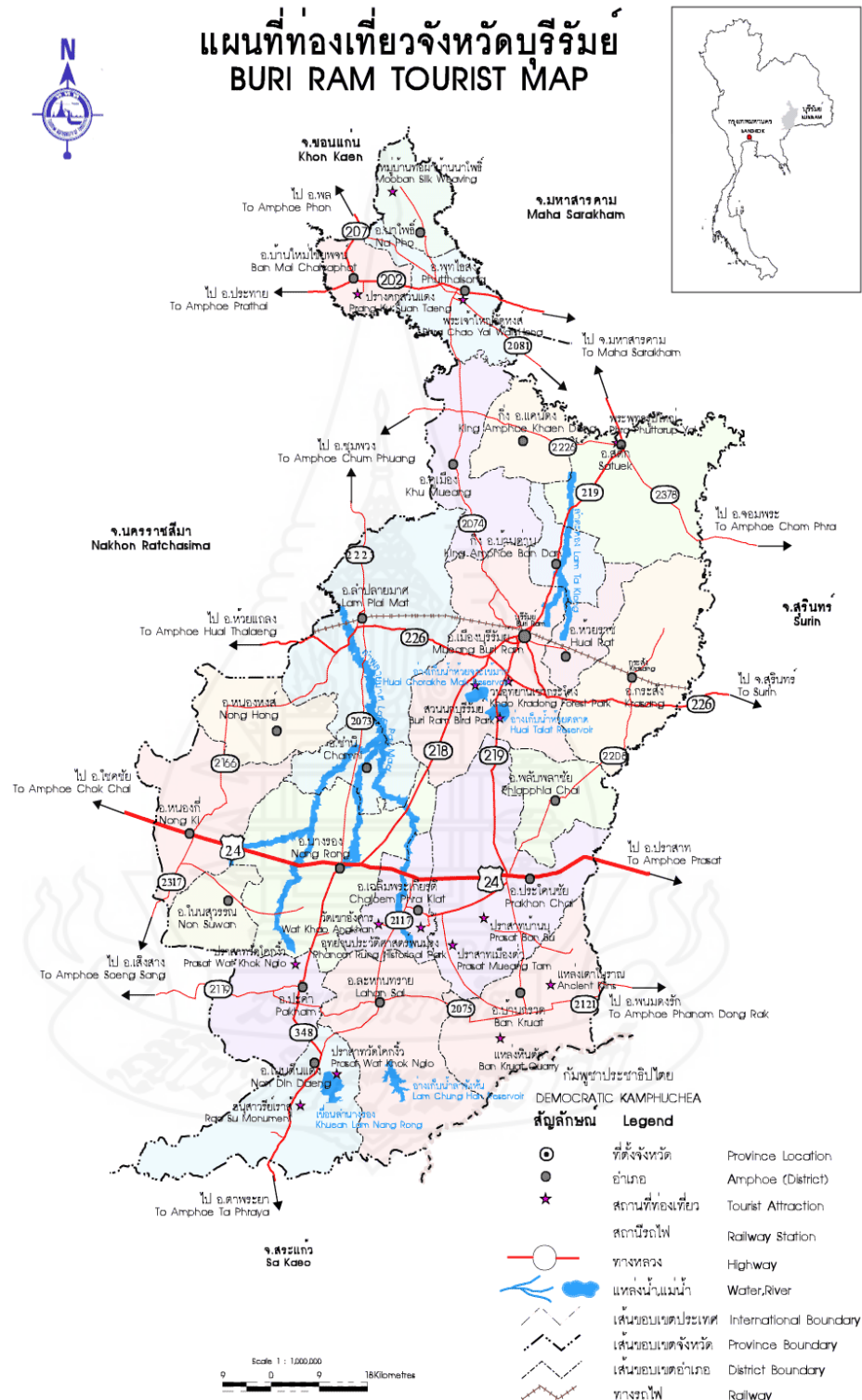
1.1.1 ขนาดที่ตั้ง จังหวัดบุรีรัมย์ตั้งอยู่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย และเป็นจังหวัดที่จัดอยู่ในกลุ่มอีสานใต้ หรือ อีสานตอนล่าง ประกอบด้วย จังหวัดบุรีรัมย์ สุรินทร์ นครราชสีมา และชัยภูมิ มีพื้นที่ประมาณ 10,322.885 ตารางกิโลเมตร ระยะทางห่างจากกรุงเทพมหานคร 410 กิโลเมตร เดินทางเข้าถึงได้โดยทางรถยนต์ทั้งรถยนต์ส่วนบุคคล และรถโดยสารประจำทาง รถไฟ กรุงเทพ-บุรีรัมย์ ปลายทางถึงอุบลราชธานี และ สายการบินพาณิชย์ภายในประเทศ โดยมี สนามบินพาณิชย์ ตั้งอยู่ในเขตอำเภอสตึก เป็นจังหวัดที่มีประวัติศาสตร์ทางวัฒนธรรมมายาวนาน ดังคำขวัญของจังหวัดที่กล่าวถึงเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรม คือ “เมืองปราสาทหิน ถิ่นภูเขาไฟ ผ้าไหมสวย รวยวัฒนธรรม” มีต้น “กาฬพฤกษ์” เป็นพันธุ์ไม้มงคลพระราชทานประจำจังหวัด และ “ดอกสุพรรณิการ์” หรือฝ้ายคำ เป็นดอกไม้ประจำจังหวัด แบ่งการปกครองออกเป็น 23 อำเภอ มีสถานที่ท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมที่สำคัญ ได้แก่ ศูนย์วัฒนธรรมอีสานใต้ วนอุทยานภูเขาไฟกระโดง พระบรมราชานุสาวรีย์สมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก และแหล่งดินก ตั้งอยู่ในเขตอำเภอเมืองบุรีรัมย์ อุทยานประวัติศาสตร์พนมรุ้ง อำเภอเฉลิมพระเกียรติ ปราสาทเมืองต่ำ อำเภอประโคนชัย เตาเผาโบราณก่อนประวัติศาสตร์ อำเภอบ้านกรวด พระเจ้าใหญ่วัดหงส์วัดหงส์บ้านสีระแสด อำเภอพุทไธสง เขื่อนลำนางรอง และอนุสาวรีย์เราสู้ อำเภอโนนดินแดง หมู่บ้านทอผ้าไหม อำเภอนาโพธิ์ ประเพณีแข่งเรือยาวในลำน้ำมูล อำเภอดอกขี้ไก่ วนอุทยานลำมาศ อำเภอถ้ำปลายมาศ และปรางค์กู่สวนแตง อำเภอบ้านใหม่ไชยพจน์

1.1.2 อาณาเขตติดต่อ จังหวัดบุรีรัมย์มีอาณาเขตติดต่อกับจังหวัดต่างๆ และประเทศเพื่อนบ้านดังต่อไปนี้

ทิศเหนือติดต่อกับจังหวัดขอนแก่น จังหวัดมหาสารคาม และจังหวัดสุรินทร์
ทิศตะวันออก ติดต่อกับ จังหวัดสุรินทร์ ทิศใต้ ติดต่อกับ จังหวัดสระแก้วและ ประเทศกัมพูชา และ
ทิศตะวันตก ติดต่อกับจังหวัดนครราชสีมา

1.1.3 เขตการปกครอง แบ่งการปกครองออกเป็น 23 อำเภอ 189 ตำบล โดยแบ่งเป็น 2 เทศบาลเมือง 47 เทศบาลตำบล และ 140 องค์การบริหารส่วนตำบล ประกอบด้วย อำเภอเมืองบุรีรัมย์ นางรอง พุทไธสง ถ้ำปลายมาศ ประโคนชัย สตึก กระสัง ละหานทราย บ้านกรวด คูเมือง

หนองกี่ ปะคำ นาโพธิ์ หนองหงส์ พลับพลาชัย โนนดินแดง ห้วยราช บ้านด่าน ชำนิ โนนสุวรรณ
เฉลิมพระเกียรติ บ้านใหม่ไชยพจน์ และอำเภอแคนดง แผนที่จังหวัดบุรีรัมย์ ดังภาพที่ 2.1

ภาพที่ 2.1 แผนที่จังหวัดบุรีรัมย์

ที่มา: TourThai.com (5 พฤศจิกายน 2553)

1.1.4 ลักษณะภูมิประเทศและภูมิอากาศ

- 1) สภาพภูมิประเทศ สภาพพื้นที่โดยทั่วไปเป็นที่ราบสูง พื้นที่ลาดจากทางด้านทิศใต้ลงไปยังทิศเหนือ มีแม่น้ำสายสำคัญไหลผ่านคือแม่น้ำมูล
- 2) สภาพภูมิอากาศ มีสภาพภูมิอากาศแบบ tropical savannah แบ่งออกเป็น 3 ฤดู คือ ฤดูร้อน ปลายเดือนกุมภาพันธ์ ถึง พฤษภาคม อุณหภูมิสูงสุด 36 องศาเซลเซียส ฤดูฝน เดือนมิถุนายน ถึงกันยายน เนื่องจากเทือกเขาพนมดงรักขวางกั้นลมมรสุมตะวันตกเฉียงใต้ จึงได้รับปริมาณน้ำฝนไม่มากนัก และฤดูหนาว เดือนตุลาคม ถึง มกราคม มีอากาศหนาว และแห้งแล้ง อุณหภูมิต่ำสุด 11 องศาเซลเซียส

1.2 การจัดภูมิทัศน์ในบ้านพักอาศัยในเขตพื้นที่จังหวัดบุรีรัมย์

การจัดภูมิทัศน์ในบริเวณบ้านพักอาศัยในเขตพื้นที่จังหวัดบุรีรัมย์ มีการขยายตัว และได้รับความนิยมสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง นับจากปี พ.ศ. 2540 เป็นต้นมา แต่ยังคงอยู่ในกลุ่มของผู้มีรายได้สูงที่มีบ้านพักอาศัยอยู่ในเขตพื้นที่เมืองหรือเขตเทศบาลเมือง ซึ่งในเขตพื้นที่จังหวัดบุรีรัมย์ มีเพียง 2 เขต คือ เทศบาลเมืองบุรีรัมย์ และ เทศบาลเมืองนางรอง การจัดมีมากในเขตพื้นที่เทศบาลเมือง และพื้นที่โดยรอบตัวเมืองบุรีรัมย์ และพื้นที่รองลงมาคือเขตเทศบาลเมืองนางรอง อำเภอนางรอง แต่ก็มีปริมาณที่ยังแตกต่างกันค่อนข้างมาก และการจัดกระจายออกไปตามเขตพื้นที่เทศบาลตำบลของอำเภอต่างๆ แต่จะมีปริมาณลดน้อยลงตามระดับความเจริญเติบโตของสังคมและทางเศรษฐกิจ โดยมีเจ้าของบ้านพักอาศัยอาชีพต่างๆ ได้แก่ นักธุรกิจ ข้าราชการการเมือง บุคลากรทางการแพทย์ และข้าราชการหน่วยงานอื่นๆ มีวัตถุประสงค์ เพื่อเสริมสร้างความสวยงามให้ตัวอาคารบ้านพักอาศัย และเป็นที่พักผ่อนของคนในครอบครัว ส่วนการจัดภูมิทัศน์ในสถานที่อื่นๆ นอกเหนือจากบ้านพักอาศัยจะพบโดยทั่วไปในหน่วยงานของทางราชการ เกาะกลางถนนในเขตชุมชนเมือง วัด นอกจากนี้ จะพบเห็นการจัดภูมิทัศน์ในสถานบริการน้ำมัน องค์กรอิสระ ดัชนีชี้วัดการขยายตัวของการจัดภูมิทัศน์ภายในบ้านพักอาศัย สังเกตได้จาก ปริมาณงานและรายได้ที่เพิ่มขึ้นของผู้ประกอบการด้านการออกแบบตกแต่งภูมิทัศน์ การเพิ่มจำนวนของสถานประกอบการจำหน่ายวัสดุพืชพรรณที่ใช้ในการจัดตกแต่งภูมิทัศน์ จำนวนผู้ประกอบการวิชาชีพการจัดตกแต่งภูมิทัศน์ ราคาจำหน่ายวัสดุพืชพรรณและองค์ประกอบมีแนวโน้มสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง และการขยายตัวของบ้านพักอาศัยในพื้นที่ชุมชน

สรุปได้ว่า การจัดภูมิทัศน์ในบ้านพักอาศัยในเขตพื้นที่จังหวัดบุรีรัมย์ได้รับความนิยมสูงขึ้น แต่ยังจำกัดอยู่ในเขตพื้นที่อำเภอเมืองบุรีรัมย์ และอำเภอที่มีอัตราการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจสูง มีปริมาณการจัดและมูลค่าสูงขึ้นมากในปัจจุบัน ส่วนในอำเภอที่ยังมีอัตราการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจยังไม่มาก ยังมีความนิยมจัดอยู่น้อยแม้ว่าเจ้าของบ้านจะมีความพร้อม การจัดภูมิทัศน์ส่วนใหญ่จึงเป็นการจัดในสถานที่อื่นๆ เช่น สถานที่ราชการ องค์กรเอกชน สถานบริการน้ำมัน

สวนอาหาร เป็นต้น การประกอบวิชาชีพที่เกี่ยวข้อง เช่น การจัดภูมิทัศน์ การจำหน่ายพันธุ์ไม้และองค์ประกอบของการจัดภูมิทัศน์ และการดูแลบำรุงรักษาภูมิทัศน์ยังมีความจำเป็นต้องพัฒนาด้านความรู้ และทักษะให้มีความสามารถเพิ่มขึ้น ตรงตามความต้องการของเจ้าของบ้านเพื่อให้เป็นอาชีพที่ได้รับความเชื่อถือ มีความมั่นคงทางด้านเศรษฐกิจ เป็นที่ยอมรับจากสังคม

2. บริบทของการจัดภูมิทัศน์ในบ้านพักอาศัย

สมจิต โยธะคง (2535 : 12) อธิบายว่าเป็นการจัดสถานที่พักผ่อนหรือสวนสาธารณะสำหรับอาศัยนอกบ้าน (out door living) เพื่อให้เกิดบรรยากาศแห่งความพึงพอใจสอดคล้องต่อความต้องการ ของการดำรงชีวิต และกรมอาชีวศึกษา (2536 : 2) อธิบายไว้ว่าเป็นการนำพันธุ์ไม้ วัสดุอุปกรณ์ต่างๆ ที่เกี่ยวข้องมาจัดวางให้อยู่ในตำแหน่งที่เหมาะสม อย่างมีระเบียบ สวยงามน่าดู จึงสรุปได้ว่าการจัดสวน (landscape) เป็นการนำพันธุ์ไม้และวัสดุอุปกรณ์ต่างๆ ที่มีความสัมพันธ์กันมาจัดวางให้อยู่ในตำแหน่งที่เหมาะสม ทำให้เกิดความสวยงาม และเกิดบรรยากาศความพึงพอใจที่สอดคล้องต่อความต้องการในการดำรงชีวิต

ภูมิทัศน์ในบ้านพักอาศัยมีความสำคัญต่อการกำหนดสภาพแวดล้อม ในการอำนวยความสะดวก สร้างคุณค่าทางสุนทรียภาพ ความงามและการใช้สอยภายในห้องต่างๆ จึงต้องมีความเชื่อมโยงกับพื้นที่ภายนอกอย่างเป็นเรื่องราวเดียวกัน ซึ่งกิจกรรมหลายอย่างใช้พื้นที่นอกอาคาร เช่น การประกอบอาหารและรับประทานอาหารกลางแจ้ง อ่านหนังสือ อาบแดดยามเช้า เล่นกีฬา พักผ่อนและสร้างสรรค์ ทำสวนหรืองานอดิเรกอื่นๆ ที่ชื่นชอบ กิจกรรมเหล่านี้ต้องการพื้นที่ใช้สอยและสภาพแวดล้อมที่แตกต่างกัน ซึ่งต้องพิจารณาร่วมกับสภาพของพื้นที่ เสียงรบกวน กลิ่นและสีกลิ่นของดอกไม้ ใบไม้ ต้นไม้ นานาชนิด ตลอดจนวิวทิวทัศน์จะช่วยสร้างบรรยากาศที่ร่มรื่น ร่วมกับการใช้ที่ว่างโล่งที่มีองค์ประกอบของโครงสร้างและเครื่องประดับบริเวณ เพื่ออำนวยความสะดวกและความงาม เช่น ลาน ชุมน ศาลา ม้านั่ง ไฟแสงสว่าง ฯลฯ

2.1 ความสำคัญของการจัดภูมิทัศน์

สมจิต โยธะคง (2540 : 2) อธิบายเกี่ยวกับความสำคัญของการจัดภูมิทัศน์ ว่าความเจริญก้าวหน้าและการพัฒนาทางเทคโนโลยี การขยายตัวทางด้านเศรษฐกิจและการเพิ่มประชากรอย่างรวดเร็ว ทำให้เกิดผลกระทบต่อระบบธรรมชาติ หรือชีวลัย ซึ่งมีสาเหตุมาจากการพัฒนาในสามด้าน ก่อให้เกิดภาวะมลพิษสิ่งแวดล้อมในลักษณะต่างๆ ทำให้สิ่งแวดล้อมเป็นพิษ มนุษย์จึงได้ให้ความสำคัญต่อการสร้างสรรค์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่สวยงาม ที่สอดคล้องกับการดำรงชีวิตมากขึ้น พรหมเพ็ญ ญาปรีชา (2551 : 9) อธิบายถึงความ สำคัญของการจัดภูมิทัศน์ในบ้านพักอาศัย

ว่า เดิมเป็นเพียงการตอบสนองความต้องการด้านจิตใจและด้านสุขภาพของเจ้าของบ้าน หรือบุคคลเป็นสำคัญ แต่เมื่อการพัฒนาและความเจริญเติบโตของสังคม อาคารสิ่งก่อสร้างเพิ่มมากขึ้น การจัดภูมิทัศน์ในบ้านพักอาศัยและสถานที่ต่างๆ มีบทบาทสำคัญในการช่วยปรุงแต่งโครงการต่างๆ ให้ดูมีคุณค่าและแก้ปัญหาสภาพแวดล้อมไม่เหมาะสม

สรุปได้ว่า ผลกระทบต่อระบบธรรมชาติที่มีสาเหตุมาจากการพัฒนาทางเทคโนโลยี การขยายตัวทางเศรษฐกิจ และการเพิ่มประชากรอย่างรวดเร็ว ก่อให้เกิดวิกฤตการณ์สิ่งแวดล้อมมีภาวะมลพิษในลักษณะต่างๆ ทำให้สิ่งแวดล้อมเป็นพิษ มนุษย์จึงได้ให้ความสำคัญต่อการสร้างสรรค์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่สวยงามที่สอดคล้องกับการดำรงชีวิต และช่วยปรุงแต่งโครงการต่างๆ ให้ดูมีคุณค่า และช่วยแก้ปัญหา เช่น การจัดเพื่อเสริมสร้างความสวยงามให้กับอาคาร เกิดความเป็นส่วนตัว อากาศสภาพแวดล้อมที่ขาดความสวยงามไม่น่าดู ช่วยเสริมหรือช่วยแก้ไขสิ่งที่ไม่สวยงามของตัวอาคารให้ดีขึ้น ลดปัญหาฝุ่นละอองที่มีในบรรยากาศ ลดเสียงรบกวนจากกิจกรรมและการใช้ยานพาหนะ และเป็นที่พักผ่อนคลายเครียดหลังจากการทำงาน หรือเป็นงานอดิเรกเสริมสร้างความสุขในครอบครัว

2.2 ประโยชน์ของการจัดภูมิทัศน์

สมจิต โยธะคง (2538 : 8) และประเวศ ไชยวงศ์ (2547 : 1) กล่าวถึงประโยชน์ของการจัดภูมิทัศน์ ว่าช่วยทำให้พื้นที่ที่มีขอบเขต มีความปลอดภัย เพื่อลดเสียงรบกวนจากภายนอกทำให้บริเวณภายในเงียบสงบ พื้นที่หรือบริเวณที่จัดภูมิทัศน์สะอาด มีอากาศบริสุทธิ์ เป็นการกำหนดพื้นที่เฉพาะเป็นสัดส่วนส่วนตัว ทำให้เกิดอิสระในการประกอบกิจกรรม เป็นสถานที่ออกกำลังกาย การจัดภูมิทัศน์ช่วยเสริมบ้านหรืออาคารให้มีคุณค่า ทำให้บ้านหรืออาคารเด่นขึ้นและน่าอยู่อาศัย ช่วยให้อาคารในครอบครัว มีงานอดิเรกจากการทำสวน รวิภา เดชาชาญ (2553 : 14) อธิบายไว้ว่า การปลูกพืชพรรณยังช่วยปิดบังบางส่วนของพื้นที่ที่ไม่พึงประสงค์ ส่งผลให้เกิดความสุขทางกายและใจแก่เจ้าของบ้านและผู้อยู่อาศัยรวมทั้งทำให้เกิดความสุขตา สุขใจแก่ผู้พบเห็น พรรณเพ็ญ ฉายปรีชา (2537 : 9) และ อัจฉริ เหมสันต์ (2551 : 4) อธิบายว่า เพื่อใช้ประโยชน์ในการพักผ่อนและนันทนาการของผู้อาศัยหรือการบริการสาธารณะ เพื่อเป็นการจัดระเบียบหน้าที่ใช้สอยของพื้นที่ แหล่งอำนวยความสะดวกประโยชน์สุขที่ให้อาคารต่อร่างกาย จิตใจ รวมถึงคุณภาพของสิ่งแวดล้อม เพื่อเสริมสร้างความสวยงามของอาคารสถานที่ ลดความไม่น่ารื่นรมย์ของตัวอาคาร ลดปัญหาฝุ่นละอองที่มีในบรรยากาศ นอกจากนี้ ยังมีข้อมูลจากการศึกษาด้านจิตวิทยาและสังคมวิทยา ของคูเปอร์ มาคัส อ้างใน ผกาทิพย์ ชันติพงศ์ (2553:20) ผลการศึกษาผู้ป่วยในโรงพยาบาลซานฟรานซิสโก พบว่าผู้ป่วยร้อยละ 95 มีอารมณ์เปลี่ยนแปลงในทางบวกมากขึ้น เมื่อได้อยู่ในสวนของโรงพยาบาล เนื่องมาจากการอยู่ท่ามกลางต้นไม้จะช่วยกระตุ้นให้เกิดการทำงานของคลื่น แอลฟาในสมอง ซึ่งเป็นสัญญาณ

สรุปได้ว่า ประโยชน์ของการจัดภูมิทัศน์ เป็นการกำหนดขอบเขตของพื้นที่เพื่อให้ความปลอดภัยเกิดความเป็นส่วนตัว ลดเสียงรบกวนและฝุ่นละอองจากภายนอก เพิ่มความสวยงามและความร่มรื่นของอาคารสถานที่ อำพรางสิ่งที่ไม่น่าดู พัฒนาสิ่งแวดล้อมและจัดระเบียบหน้าที่ใช้สอย เป็นสถานที่พักผ่อนหย่อนใจของเจ้าของบ้านและผู้อยู่อาศัย และเป็นงานอดิเรกของคนในครอบครัว ทำให้เกิดความสุข ทางด้านร่างกายและจิตใจ นอกจากนี้ ภูมิทัศน์ยังช่วยบำบัดความเจ็บป่วยได้ทั้งทางร่างกายและจิตใจ

จากหลักฐานและบันทึก

2.3.1 การจัดสวนที่เป็นระเบียบ (formal garden) มีลักษณะที่เด่นชัด คือ การใช้เส้น
นิยมใช้เส้นตรงเป็นรูปทรงเรขาคณิต การจัดมีระเบียบ มีความสมดุล พืชพรรณที่ปลูกมีการตัดแต่ง
เป็นรูปทรงต่างๆ จัดให้ดูเหมือนแผ่นพรมปกคลุมประกอบ ด้วยสีสันทัดพื้นที่เป็นรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้า
วัตถุประสงค์ เพื่อความสวยงามและอเนกประโยชน์

ปีนบุรี/ทรงเรขาคณิต การจัดมีระเบียบ มีความสมดุล พืชพรรณที่โลกมีการตัดแต่ง

ชาวกรีกและชาวโรมันมีลักษณะการจัดสวนที่คล้ายคลึงกัน การสร้างบ้านพักอาศัยอยู่รอบๆ มีลานอยู่ตรงกลาง มีแบบการจัดเฉพาะเรียกว่า peristyle เป็นการจัดเป็นแบบเป็นระดับ มีการปูแผ่นหินเป็นทางเดินในสวน การปลูกต้นไม้ นิยมปลูกในกระถาง เพราะจุดมุ่งหมายใหญ่

มุ่งเน้นที่รูปปั้น ส่วนชาวโรมันนิยมการปลูกพืชพรรณ และตั้งรูปปั้นตามริมสวน นิยมจัดสวนแบบเป็นระเบียบหรือ ลักษณะเป็นทางการ (formal garden) คือมีแนวแกนสมมาตรแบ่งพื้นที่สวนออกเป็น 2 ส่วนเท่าๆ กัน บ่อน้ำรูปทรงเรขาคณิตและรูปปั้นวางประดับ รวมถึงไม้ตัดแต่งเป็นองค์ประกอบสำคัญ

สเปนได้รับอิทธิพลการจัดสวนจากชาวอาหรับ การจัดสวนเป็นการจัดที่มีแบบแผนใช้เส้นทางเรขาคณิตเป็นหลัก การปลูกพืชพรรณเป็นแนวเป็นระเบียบ เพื่อกำหนดแนวขอบเขตคล้ายห้องกลางแจ้ง จุดเด่นของสวนคือการเชื่อมต่อพื้นที่ในอาคารกับพื้นที่สวนภายนอก ได้อย่างแนบแน่น เป็นการใช้น้ำซึ่งเป็นสัญลักษณ์ของความบริสุทธิ์และการมีชีวิตใช้พืชพรรณที่มีสีส้มกลิ่นหอม

การจัดสวนของอิตาลี คริสต์ศตวรรษที่ 16 นับว่าเป็นการเกิดใหม่ของศิลปะในสวน หรือ ตามความหมายในภาษาฝรั่งเศสคือ เรเนสซองส์ (Renaissance) ลักษณะสวนยังใช้รูปทรงเรขาคณิต เป็นการจัดสวนที่เป็นระเบียบเป็นพิธี เป็นแบบแผน โดยยึดแกนแห่งความสมดุล ยุคเรเนสซองส์ของอิตาลี ได้มีการเปลี่ยนแปลงจากการใช้เส้นตรง ถึงเส้นโค้งในการออกแบบ การปลูกพืชพรรณ มีการตัดให้เป็นรั้วที่มีระเบียบขึ้น พรรณไม้ใหญ่ตัดเล็มใบ มีทางเดินในสวนทางเดินตามแนวขั้นบันได และรูปปั้นสมัยโบราณตั้งในส่วนมุมสุดของสวน การจัดสวนยุคเรเนสซองส์เป็นช่วงที่มีชื่อเสียงของชาวตะวันตก การจัดสวนของฝรั่งเศส บาโรค (Baroque French garden) ช่วงคริสต์ศตวรรษที่ 17 เป็นความยิ่งใหญ่แห่งจินตนาการเหนือธรรมชาติ การพัฒนาการของสวนไม่สามารถแยกออกจากการเมืองและวิถีชีวิตของชนชั้นสูงโดยการนำเข้าสู่รูปแบบสวนและนักจัดสวนจากอิตาลี ผลงานการจัดสวนที่ยิ่งใหญ่และถือว่าเป็นจุดสุดยอดของการจัดสวนแบบ formalism คือการจัดสวนในพระราชวังแวร์ซายส์ ในสมัยพระเจ้าหลุยส์ที่ 14 ของประเทศฝรั่งเศส ออกแบบโดย Andre Lenotre การจัดสวนยุคเรเนสซองส์ได้รับความนิยมใน อิตาลี และฝรั่งเศส ดังภาพที่ 2.2

ภาพที่ 2.2 สวนในพระราชวังแวร์ซายส์

ที่มา: ธนาศรี สัมพันธ์รักษ์ <http://www.gardenthaidesign.com> ค้นคืนวันที่ 5 พฤศจิกายน 2555

สวนที่สำคัญที่เป็นสัญลักษณ์ของฝรั่งเศสที่ออกแบบโดย “เลอ โนตร์” คือ “ชาโต เดอ เวอร์ซายส์” (Chateau de Versailles) หรือสวนแห่งพระราชวังแวร์ซายส์

สวนอังกฤษชาวอังกฤษนิยมการจัดสวนแบบเป็นระเบียบ จัดเป็นรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้า และได้มีการเปลี่ยนแปลงเป็นแบบธรรมชาติ ช่วงคริสต์ศตวรรษที่ 17 นักออกแบบที่มีชื่อเสียง เช่น Lancelot Brown และ Humphry Repton ซึ่ง Humphry Repton เป็นบุคคลต้นคิดในการออกแบบสวนสาธารณะของอังกฤษ โดยจัดให้มีสนามหญ้ากว้าง และนับว่าเป็นนักออกแบบสวน (landscape gardener) คนแรกการจัดองค์ประกอบสวนทำเหมือนกับการวาดภาพทิวทัศน์ หรือที่เรียกว่า

“Picturesque garden” ในสหรัฐอเมริกา สมจิต โยธะคง (2538 :22) อธิบายว่า ในสหรัฐอเมริกา การจัดสวนแบบธรรมชาติได้รับความนิยมและพัฒนาอย่างรวดเร็ว นับตั้งแต่ช่วงปลายคริสต์ศตวรรษที่ 18 เป็นต้นมา และได้เปลี่ยนแปลงเป็นการจัดสวนสาธารณะ มีนักออกแบบที่ใช้วิชาชีพภูมิสถาปัตยกรรมเป็นคนแรก คือ Frederick Law Olmstead และเป็นผู้เรียกวิชาชีพนี้ว่า ภูมิสถาปัตยกรรม (Landscape Architecture) และเรียกผู้ปฏิบัติวิชาชีพสาขานี้ว่า ภูมิสถาปนิก

2.3.2 การจัดสวนแบบธรรมชาติหรือแบบไม่เป็นระเบียบ (informal garden) เป็นสวนที่นิยมของชาวตะวันตก มุ่งเน้นความเป็นธรรมชาติ เป็นการจัดตกแต่งแบบธรรมชาติ หรือคล้ายคลึงธรรมชาติมากที่สุด มีลัทธิ ศาสนา ความเชื่อเข้ามาเกี่ยวพัน เส้นที่ใช้ในการออกแบบนิยมใช้เส้นโค้งอิสระ ไล่ลาดเป็นธรรมชาติ ตลอดจนลักษณะเสมือนสมดุล มีประวัติการวิวัฒนาการดังนี้

การจัดสวนของจีนมีมานานกว่า 2,600 ปี ก่อนคริสต์ศตวรรษ เริ่มด้วยการปลูกพืชเพื่อทำเป็นยารักษาโรค พืชผักต่างๆเป็นอาหาร ระหว่าง ค.ศ. 265-420 ได้เริ่มปลูกไม้สวยงาม เช่น การปลูกเบญจมาศในกระถาง มีการจัดสวนในภาชนะแคบๆ หรือพื้นที่เล็กๆ (miniature landscape) ค.ศ. 906-1280 การจัดสวน ได้มีการพัฒนาขึ้นเป็นการจัดสวนธรรมชาติ ตามอาคารบ้านพัก และสวนสาธารณะ มีการจัดสวนหิน ค.ศ.1386-1644 การจัดสวนจีนได้นำศาสนาพุทธหรือลัทธิเต๋าเข้ามามีบทบาทในการกำหนดแบบสวน โดยเน้นการสร้างสมดุลเป็นปรัชญาพื้นฐานที่สอดคล้องอยู่ในวิถีชีวิตอันส่งผลต่อรูปลักษณ์ของศิลปะแขนงต่างๆ

สวนญี่ปุ่น (สมจิต โยธะคง; 2538: 27) ได้รับอิทธิพลจากชาวจีนโดยนำแนวคิดทางศาสนาพุทธมหายานมาแสดงออกในการจัดสวน การจัดสวนญี่ปุ่นได้รับการปรับปรุงจนกลายเป็นรูปแบบ หรือเอกลักษณ์ของการจัดแบบญี่ปุ่นโดยเฉพาะ ประกอบไปด้วยศิลปะวิทยาการ ปรัชญา แฝงเร้น ทำให้เกิดความคิด สัญลักษณ์สื่อความหมาย การจัดสวนของชาวญี่ปุ่นจึงมองดูเหมือนมีชีวิตจิตใจ และมีความเกี่ยวข้องกับศาสนาพุทธลัทธิเซน พระในศาสนาพุทธนิกายเซนมีบทบาทในการสร้างแบบสวนแบบนามธรรม เพื่อนำทางไปสู่ความหลุดพ้นอันเป็นที่มาของภูมิทัศน์แบบแห้ง (dry landscape) ใช้หิน กรวด และทราย สีขาวและดำ เพื่อสื่อถึงดินแดนในอุดมคติ โดยยึดแนวทางการลดทอนรายละเอียดต่างๆลงจะเหลือแต่แก่นแท้ทั้งของสวน และจิตวิญญาณของ ผู้ที่เข้าไปทำสมาธิในสวน สวนที่มีชื่อเสียงคือสวนเซ็นในวัดริยอนจิ (Ryon-Ji) แห่งเมืองเกียวโต การจัดภูมิทัศน์ของไทย (พรรณเพ็ญ ฉายปรีชา ;2551: 9) การจัดสวนของไทย จากบันทึกสมัยสุโขทัย พ่อขุนรามคำแหงมหาราช ทรงให้ปลูกป่าตาล ป่าหมาก ป่าพลู ป่าพร้าว เรียกว่า “สวนผลหมากรากไม้” พัฒนาการการจัดสวนของไทยสมัยกรุงศรีอยุธยา รัชสมัยสมเด็จพระนารายณ์มหาราช ได้มีการเจริญสัมพันธไมตรีกับพระเจ้าหลุยส์ ที่ 14 แห่งฝรั่งเศส มีสวนที่มีชื่อเสียงคือสวนพระราชวังแวร์ซายส์ การจัดสวนของไทยได้รับอิทธิพลจากจีนและญี่ปุ่น เห็นได้จากถ้วยโถ ซาม เจริญ เขมอ (ละมอ) ต้นไม้ที่ใช้ส่วนใหญ่เป็นไม้ตัดไม้แคระและไม้ตัดแต่งพุ่ม เช่น ตะโก ข่อย แก้ว มะขาม ไทร อิทธิพลจากญี่ปุ่นไม่ได้เข้ามาใน ลักษณะของรูปแบบสวน แต่เป็นอุปกรณ์ตกแต่งสวน เช่น ตะเกียงหิน สะพาน ชุ่มประดู เป็นต้น สมัยรัตนโกสินทร์ เริ่มตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 2 และ 3 เป็นต้นมา ได้รับอิทธิพลจากจีนต่อเนื่องจากสมัยอยุธยา ลักษณะเป็นสวนภูเขาจำลอง เรียกกันว่า “เขมอ” หรือ ละมอ เป็นการนำหินมาประกอบจัดเป็นภูเขา อาจมีน้ำตก บ่อน้ำ ลำธารประกอบด้วยสะพาน เก้งจัน ตุ๊กตาหินและต้นไม้ ต้นไม้ส่วนใหญ่เป็นไม้ตัด สมัยรัชกาลที่ 4 และ 5 ได้มีการปลูกพรรณไม้ลงดินแทนการปลูกลงในกระถาง การจัดสวนได้รับอิทธิพลจากประเทศต่างๆมากขึ้นทั้งจีน อินเดีย ลังกาและยุโรป การจัดตกแต่งบริเวณภายนอกบ้านมักจะปลูกไม้ผลและผักสวนครัว ส่วนหน้าบ้านจัดเป็นสวนพักผ่อน จัดแต่งให้สวยงาม ต้นไม้ที่ปลูกส่วนใหญ่เป็นต้นไม้ตัดที่นิยมปลูกในกระถาง ไม้ดอกที่นิยมปลูก

เป็นไม้ที่ดอกมีกลิ่นหอมและไม้ใบ ที่มีสีสันสวยงาม การจัดสวนในอดีตของไทยตั้งแต่สมัยสุโขทัย อยุธยาและช่วงต้นรัตนโกสินทร์ ไม่มีรูปแบบที่เด่นชัดว่าเป็นสัญลักษณ์ของไทย

2.4 รูปแบบและชนิดของการจัดสวนหรืองานภูมิทัศน์

2.4.1 รูปแบบของสวนหรือการจัดภูมิทัศน์ แบ่งออกเป็น 4 รูปแบบ (style) คือ

1) สวนประดิษฐ์ (*formal styles* หรือ *formalism*) กำเนิดถึงแบบแปลนเป็นสำคัญ การจัดวางแปลนเป็นลักษณะสมมูล (symmetry) หรือสองข้างเท่ากัน นิยมออกแบบให้มีแปลงไม้ดอกสีสดฉูดฉาดใส สนามหญ้าสีเขียวที่ตัดแต่งเรียบร้อย ตัดแต่งต้นไม้เป็นรูปทรงเรขาคณิต มีการดูแลและตัดแต่งให้อยู่ในรูปฟอร์มสม่ำเสมอ โดยยึดถือรูปแบบที่จัดไว้เป็นสำคัญ ไม่นิยมปล่อยให้พืชพรรณเจริญเติบโตตามธรรมชาติ วัตถุประสงค์หรือหน้าที่หลักของสวนแบบนี้คือ สร้างความสวยงามให้กับอาคารสถานที่ นิยมจัดในประเทศยุโรป ดังภาพที่ 2.3 และ ภาพที่ 2.4

ภาพที่ 2.3 สวนแบบประดิษฐ์ (สวนนนช พัทยา)

ที่มา : พรพิทักษ์ ชำอินทร์ (2553)

ภาพที่ 2.4 สวนแบบประดิษฐ์ (สวนนนช พัทยา)

ที่มา : พรพิทักษ์ ชำอินทร์ (2553)

2) สวนธรรมชาติ (*informal styles*) จัดขึ้นโดยการลอกเลียนแบบจากธรรมชาติ เช่น ป่าเขา ลำธาร น้ำตก เกาะแก่ง และทุ่งหญ้า หรือสิ่งที่เราพบเห็นและเกิดความชอบ ประทับใจ มี วัตถุประสงค์ หรือหน้าที่ทำให้ผู้อยู่อาศัยหรือผู้ที่พบเห็นได้สัมผัสกับบรรยากาศของความสดชื่นรื่นรมย์ อบอุ่น กระปรี้กระเปร่า มีชีวิตชีวา หรือนำพักผ่อนหย่อนใจ การดูแลมีการตัดแต่งเพียงเพื่อให้ดูเรียบร้อย สะอาดปล่อยให้พืชพรรณเจริญเติบโตตามธรรมชาติ ไม่นิยมควบคุมทรงพุ่มให้เป็นรูปทรงเรขาคณิต เส้นและรูปทรงที่ใช้ในการจัดเป็นลักษณะธรรมชาติ (*free form*) อังกฤษเป็นชาติแรกที่ได้พัฒนา และเปลี่ยนรูปแบบสวนประดิษฐ์ ให้มาเป็นสวนธรรมชาติที่สมบูรณ์แบบที่สุด (*naturalistic styles*) หรือสวนแบบ “เลียนแบบธรรมชาติ” ดังภาพที่ 2.5 และ ภาพที่ 2.6

ภาพที่ 2.5 สวนแบบธรรมชาติ (Birds & Bees Resort Pattaya)

ที่มา : พรพิทักษ์ ชำอินทร์ (วันที่ 15 กรกฎาคม 2556)

ภาพที่ 2.6 สวนธรรมชาติ

ที่มา : พรพิทักษ์ ชำอินทร์ (2553)

3) สวนจินตนาการ (*imaginative styles*) หรือสวนไม้ตัดแต่ง (*topiary styles*) นิยมจัดเฉพาะในโอกาสพิเศษหรือการแสดง นิยมนำสิ่งก่อสร้างบางอย่างทางสถาปัตยกรรมในอดีต

มาเป็นองค์ประกอบในสวน เช่น น้ำสไตล์สเปนหรือโรมัน กำแพงเมือง ชุ่มประตู่ หรือบาง ส่วนบางมุมของตัวอาคารมาใช้ต้นไม้ยืนต้นตัดแต่งรูปทรงตามจินตนาการเพื่อให้เข้า กับบรรยากาศ และเนื้อหาที่จัดแสดงบางลักษณะจัดแต่งเป็นเรื่องราวของ คน สัตว์ สิ่งก่อสร้าง ดังภาพที่ 2.7 และ ภาพที่ 2.8

ภาพที่ 2.7 สวนจินตนาการ

ที่มา : พรพิทักษ์ ชำอินทร์ (2553)

ภาพที่ 2.8 สวนจินตนาการ (สวนนงนุช พัทยา)

ที่มา : พรพิทักษ์ ชำอินทร์ (2553)

4) สวนร่วมสมัย (*contemporary styles*) หรือ (*modern styles*) หรือ (*free styles*) เป็นการจัดเสมือนการวาดภาพแนวศิลปะลงไปในบนแผ่นกระดานหรือพื้นผ้าใบ แล้วใช้สีสันของพรรณไม้แต่งแต้มลงไปแทนสี นำต้นไม้ลงปลูกหรือจัดวางให้มีจังหวะ เส้นสาย ช่องว่าง หรือรูปฟอร์มตามทฤษฎี หรือลักษณะงานศิลปะสมัยใหม่ที่นิยม เน้นการจัดเพื่อการถ่ายทอดความรู้สึกแรงบันดาลใจในงานศิลปะของศิลปินผู้สร้างผนวกกับประโยชน์ใช้สอย จึงมีความแตกต่างไปจากสไตล์อื่น เป็นสวนที่มีการประยุกต์สวนแบบประติมากรรม และสวนธรรมชาติมาผสมผสานเข้าด้วยกัน ดังภาพที่ 2.9 และภาพที่ 2.10

ภาพที่ 2.9 สวนร่วมสมัย

ที่มา : พรพิทักษ์ ชำอินทร์ (2553)

ภาพที่ 2.10 สวนร่วมสมัย (Mimosa Pattaya)

ที่มา : พรพิทักษ์ ชำอินทร์ (2556)

2.4.2 ชนิดของสวน นิยมเรียกตามประโยชน์ใช้สอยและความนิยมเป็นสำคัญ ได้แก่ สวนหิน สวนกรวด สวนทะเลทราย สวนน้ำ สวนศาลาพักผ่อน สวนพันธุ์ไม้ สวนผนัง สวนกระถาง สวนภูเขา สวนที่ราบ สวนห้อยม สวนแขวน สวนลอย สวนสาธารณะ สวนสำหรับเด็ก สวนสนุก สวนสมุนไพรสวนสุขภาพ เป็นต้น(พรรณเพ็ญ ฉายปรีชา; 2551:2) แต่ในการวิจัยครั้งนี้มุ่งเน้นการจัดสวน 5 ชนิด คือ สวนหิน สวนกรวด สวนน้ำและสวนประกอบน้ำ สวนที่ราบ และสวนสำหรับเด็กภายในบ้าน

1) สวนหิน (rock or stone garden) เป็นสวนที่นำหินมาเป็นองค์ประกอบสำคัญของสวน อาจจัดบนพื้นที่เรียบหรือเป็นชั้นเนิน เป็นการจัดเลียนแบบธรรมชาติ เช่น โขดหิน เนินเขา เกาะแก่ง ลำธาร หรือน้ำตก จำลองนำมาจัดวางให้เหมาะสมกับสถานที่ที่เราจัด อาจจัดวาง หินรูปตั้ง รูปนอน ตามความเหมาะสม นำพันธุ์ไม้มาปลูกประกอบให้มีความสัมพันธ์และกลมกลืนกับหินที่จัดวางไว้ อาจมีวัสดุอื่นๆอีกแล้วแต่ความต้องการ หรืออาจอยู่ในสภาพแวดล้อมที่ดีอยู่แล้ว ดังภาพที่ 2.10 และ ภาพที่ 2.11

ภาพที่ 2.11 สวนหิน (พิพิธภัณฑ์ไม้กลายเป็นหิน นครราชสีมา)

ที่มา : พรพิทักษ์ ชำอินทร์ (2553)

ภาพที่ 2.12 สวนหิน(สวนนงนุช พัทยา)

ที่มา : พรพิทักษ์ ชำอินทร์ (2553)

2) สวนกรวด (pebble garden) เป็นสวนที่เป็นองค์ประกอบร่วมกับสวนหิน เพราะเมื่อจัดสวนหิน นิยมนำกรวดมาประกอบ ตามขนาดที่ต้องการและความสวยงาม และจัดเพื่อปรับปรุงสภาพพื้นที่ เช่น ที่อัปชั่น ที่แคบ หรือภายในอาคาร มีร่มเงา หญ้าไม่สามารถขึ้นได้ สามารถใช้กรวดแทนได้ การดูแลรักษาง่าย และมีความสวยงาม ดังภาพที่ 2.13 และภาพที่ 2.14

ภาพที่ 2.13 สวนกรวด

ที่มา : พรรณเพ็ญ ฉายปรีชา (2551:157)

ภาพที่ 2.14 สวนกรวด

ที่มา : พรพิทักษ์ ชำอินทร์ (2552)

3 สวนน้ำและสวนประกอบน้ำ (water garden) แบ่งเป็น 2 ลักษณะ คือ สวนที่จัดในน้ำและสวนประกอบน้ำ เป็นการจัดสวนประกอบบ่อ ลำธาร น้ำตก น้ำพุ การเลือกวัสดุพืชพรรณที่ขึ้นได้ในน้ำ ตามสายน้ำและร่มเงา อาจใช้ต้นไม้ที่มีในธรรมชาติที่ขึ้นบนดินแต่ให้มีลักษณะรูปฟอร์มประสานกลมกลืนไปกับบรรยากาศริมน้ำได้ เช่น ไทร ใผ่ หลิว มะพร้าว โสภน้ำ ดินเปิดน้ำกุ่มน้ำ เป็นต้น สวนน้ำหรือสวนประกอบน้ำจะสร้างบรรยากาศให้ดูชุ่มฉ่ำ พร้อมกับหมู่ปลาแหวกว่ายในสายน้ำให้สดชื่นมีชีวิตชีวา (พรรณเพ็ญ ฉายปรีชา; 2551:29) ดังภาพที่ 2.15 และภาพที่ 2.16

ภาพที่ 2.15 สวนน้ำและสวนประกอบน้ำ

ที่มา : พรพิทักษ์ ชำอินทร์ (2553)

ภาพที่ 2.16 สวนน้ำและสวนประกอบน้ำ

ที่มา : พรพิทักษ์ ชำอินทร์ (2555)

4) สวนที่ราบ (*flat garden*) ตัวอาคารหรือที่พักอาศัยมีระดับพื้นชั้นล่างสูงเสมอหรือระดับใกล้เคียงระดับถนนหรือพื้นดิน เราไม่สามารถถมดินทำเนินหรือสวนภูเขาได้ การจัดสวนที่ราบจึงเป็นการแก้ปัญหา การจัดสวนดูล้ำสวนประดิษฐ์ คำนึงถึงแปลนเป็นสำคัญเพียงแต่สวนที่ราบไม่จำเป็นต้องออกแบบรูปฟอร์มเรขาคณิตแต่จะเป็นลักษณะอิสระ หรือตามธรรมชาติ ไม้ประดับ พืชพรรณ กรวด หิน รูปปั้น กระถาง เป็นองค์ประกอบสวน แบ่งออกเป็น 2 แบบ (สมจิต โยชะคง; 2538: 50) คือ

(1) การจัดสวนที่ราบที่เป็นสีเขียว (*evergreen level garden*) ประกอบด้วยสนามหญ้าเปิดกว้าง เป็นการจัดแบบเลียนแบบธรรมชาติ จินตนาการเป็นท้องทะเล กลุ่มหิน เกาะแก่ง เป็นสวนที่เรียบง่าย ลงทุนต่ำ ดูแลรักษาง่าย ดังภาพที่ 2.17 ภาพที่ 18

ภาพที่ 2.17 สวนที่ราบสีเขียว (Birds & Bees Resort Pattaya)

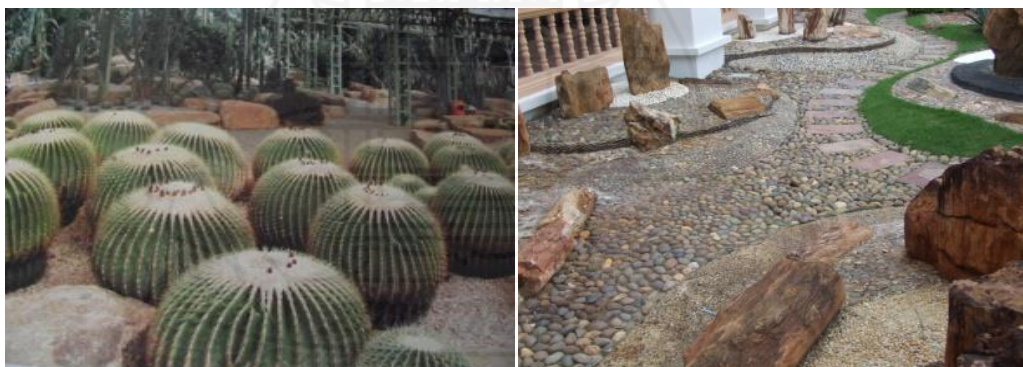
ที่มา : พรพิทักษ์ ชำอินทร์ (2555)

ภาพที่ 2.18 สวนที่ราบสีเขียว (Mimosa : Pattaya)

ที่มา : พรพิทักษ์ ชำอินทร์ (2556)

(2) สวนทิวทัศน์แห้ง (dry level or dry landscape garden) เป็นการจัดตามหลักศาสนาพุทธนิกายลัทธิเซน มี 2 ลักษณะ คือ สวนทิวทัศน์แห้งที่ปราศจากต้นไม้ องค์ประกอบที่สำคัญ มีหินและกรวดที่เป็นของแข็ง แต่ทำให้เกิดความอ่อนช้อยมีลีลา และสวนทิวทัศน์แห้งที่มีต้นไม้เป็นองค์ประกอบ ดังภาพที่ 2.19 ภาพที่ 2.20

ภาพที่ 2.19 สวนที่ราบแห้ง (สวนนงนุช พัทยา – พิพิธภัณฑ์ไม้กลายเป็นหิน นครราชสีมา)

ที่มา : พรพิทักษ์ ชำอินทร์ (2555)

5) สวนสำหรับเด็กในบ้าน (home playground) เอื้อมพร วิสมหมาย (2530:186) ได้อธิบายว่า เป็นการจัดภูมิทัศน์ที่ให้ความสำคัญกับเด็กโดยคำนึงถึง การเล่น ผจญภัย ความสนุกสนาน เพื่อช่วยเสริมสร้างพัฒนาการทางสมอง การเรียนรู้ทางด้านสังคมและสิ่งแวดล้อม ทางธรรมชาติต่างๆ ที่อยู่รอบๆ ตัวของเด็ก เด็กส่วนใหญ่จะคิดถึงสวนในแง่ของการเล่น เพราะการเล่นกับการเรียนของเด็กมีความสำคัญเท่าเทียมกัน ดังภาพที่ 2.21

ภาพที่ 2.20 สวนสำหรับเด็ก

ที่มา : พรพิทักษ์ ชำอินทร์ (2554)

2.5 งานอาชีพการจัดภูมิทัศน์ ปัจจุบันได้พัฒนาเป็นอาชีพ และทำให้เกิดอาชีพที่เกี่ยวข้องเนื่องตามลักษณะงาน แบ่งอาชีพด้านการจัดภูมิทัศน์เป็น 4 กลุ่มอาชีพ (สมจิต โยชะคง ;2538:11) ดังนี้

2.5.1 กลุ่มอาชีพออกแบบสวน มีหน้าที่ในการออกแบบ บุคคลเหล่านี้ต้องมีพื้นฐานความรู้ความเข้าใจในทฤษฎี หลักการออกแบบ ชนิดของสวน วัสดุที่ใช้ในงานจัดสวนความต้องการของเจ้าของสวนและชุมชนเป็นอย่างดี กลุ่มออกแบบหรือผลิตแบบสวนได้แก่ ภูมิสถาปนิก (landscape architect) นักเทคโนโลยีภูมิทัศน์ (landscape technologist) นักออกแบบภูมิทัศน์ (landscape designer) นักออกแบบสวน (landscape gardener)

2.5.2 กลุ่มอาชีพงานก่อสร้างทางภูมิทัศน์ (landscape contractor) ทำหน้าที่ออกแบบและดำเนินงานต่อเนื่อง หรือเป็นผู้รับเหมาก่อสร้างทางภูมิทัศน์ มีหน้าที่ซื้อแบบจากกลุ่มงานแรกมาประมูลงานก่อสร้างสวนให้เป็นไปตามรูปแบบที่กำหนด ต้องเป็นบุคคลที่มีความรู้ในงานจัดการสวน การอ่านแบบประเมินราคา การจัดวางวัสดุพืชพรรณและองค์ประกอบสวน กำหนดแผนปฏิบัติงาน

2.5.3 กลุ่มอาชีพผลิตวัสดุพืชพรรณ มีหน้าที่ผลิตและจำหน่ายวัสดุพืชพรรณที่ใช้เป็นองค์ประกอบในการจัดสวน เช่น หิน ศิลาลง ระบบน้ำ ไฟสนาม รูปปั้น ตุ๊กตาประดับ หินเทียม น้ำพุ กรวด ทราช ดิน ไม้ โตไม้ ม้านั่ง และอื่นๆ ผลิตพืชพรรณซึ่งประกอบด้วยไม้ยืนต้น (tree) ไม้พุ่ม (shrubs) ไม้ดอกไม้ประดับ flowering and ornamental plants) พืชคลุมดิน (ground cover crops) หญ้าสนาม (turf grasses) และพืชพรรณอื่นๆ เป็นบุคคลที่มีพื้นฐานทางด้านไม้ดอกไม้ประดับ การเลี้ยงดู การจัดการ ภาวการณ์ตลาดและความนิยม

2.5.4 กลุ่มดูแลงานภูมิทัศน์ (landscape maintenance) กลุ่มอาชีพนี้จะต้องมีเครื่องมือเพื่อใช้ในการดูแลรักษาสวนเบื้องต้น เช่น รถตัดหญ้า เครื่องตัดหญ้าแบบสะพายไหล่ กรรไกรตัดแต่งกิ่ง เครื่องมือตัดขอบ เครื่องพ่นยาป้องกันกำจัดศัตรูพืชและปุ๋ย และเครื่องมืออื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับการดูแลรักษาสวน ต้องมีความรู้เกี่ยวกับการจัดสวน เช่น การจัดการสนามหญ้า การตัดแต่ง การ

ใช้ปุ๋ย การป้องกันกำจัดโรคและแมลง และอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม นอกจากนี้ยังมีกลุ่มอาชีพอื่นที่เกี่ยวข้องกับกลุ่มอาชีพดังกล่าว ได้แก่ การผลิตปัจจัยการผลิต เช่น ภาชนะปลูกพืชพรรณ ปุ๋ย สารเคมีป้องกันกำจัดศัตรูพืช ผลิตภัณฑ์และจำหน่ายเครื่องมือในการจัดและดูแลรักษาสวน รับจ้างผลิตไม้ดอกไม้ประดับ ชุดล้อย่อมพรรณไม้ ขยายพันธุ์พืช การขนส่งและโลจิสติกส์ ที่เกี่ยวข้องกับผลผลิตและปัจจัยการผลิตต่างๆ เป็นต้น

2.6 ความต้องการการจัดภูมิทัศน์ในบ้านพักอาศัย มีปัจจัยที่เกี่ยวข้อง ได้แก่

2.6.1 ปัจจัยด้านคติความเชื่อ

เกี่ยวกับคติความเชื่อในการเลือกรูปแบบ และวัสดุพืชพรรณ แบ่งออกออกเป็น 2 คติความเชื่อ คือ 1) คติความเชื่อทางสังคมไทยและศาสนาพุทธ เป็นภูมิปัญญาไทยนำพืชพรรณมาใช้ประโยชน์ในชีวิตประจำวันได้ถูกถ่ายทอดกลายเป็น คติความเชื่อ “ไม้มงคล” หมายถึงการให้คุณประโยชน์ทั้งต่อชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ สังคม และตนเอง มีหลายด้าน ได้แก่ ด้านการบริโภค ใช้เป็นอาหาร ด้านอุปโภค จากความสวยของเนื้อไม้ การให้ร่มเงา และความแข็งแรงทนทาน เช่น บุนนาค ประดู่ เป็นไม้มงคลขนาดใหญ่ที่นิยมปลูกไว้ทางทิศตะวันตก เพื่อบังแสงอาทิตย์ช่วงบ่ายที่ร้อนแรง แก้ว กุหลาบ ไม้มงคลที่นิยมปลูกทางทิศตะวันออกเพราะไม้ดอก มักชอบแสงแดด ด้านความหอม เครื่องหอมสำหรับปรุงแต่งเครื่อง นุ่งห่ม และสีสันทันที่เป็นประโยชน์ เมื่อนำมาประกอบกับภูมิปัญญาและวิถีชีวิตของคนไทยโบราณ ด้านยารักษาโรค นำมาใช้ประโยชน์ได้จริง ความเป็นมงคลเกิดจากการให้คุณประโยชน์ในด้านปัจจัยสี่ ประกอบกับภูมิปัญญาของคนไทย จึงมีไม้มงคลหลากหลายชนิด ทั้งที่ให้ดอกสวย สีสนับทรวงของใบงดงาม กลิ่นหอมช่วยให้จิตใจเบิกบาน สร้างความสุนทรีให้ชีวิต พรรณไม้มงคลเหล่านี้จึงถือเป็นธรรมชาติที่ทำให้เกิดความสมดุลแก่ชีวิตมนุษย์ คนไทยส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธ พรรณไม้ที่ปลูกในบ้านพักอาศัยจึงเกี่ยวข้องกับศาสนาจำนวนมาก เช่น สาละ เกี่ยวกับการประสูติ และปรินิพพาน ศรีมหาโพธิ์ เป็นสถานที่ที่พระพุทธองค์ทรงตรัสรู้ ไทรนิโครธ เป็นสถานที่แสดงธรรม สติปัญญา 4 และอินทรี 5 และพืชพรรณที่เกี่ยวข้องกับพุทธประวัติอีกจำนวนมาก พืชพรรณจึงมีผลทางด้านจิตใจของเจ้าของบ้านพักอาศัยที่นับถือพุทธศาสนา ความเชื่อเกี่ยวกับไม้มงคลในงานราชพิธี และงานพิธีต่างๆ พิธีส่วนใหญ่มีความเกี่ยวข้องกับพุทธศาสนา พรรณไม้ที่ถือเป็นไม้มงคลที่ใช้ประกอบงานราชพิธีคัดเลือกความเป็นมงคล ด้านงามรูป งามนาม งามคุณสมบัติ เช่น พระราชพิธีสถาปนา กรุงธนบุรีสร้างค่ายด้วยไม้ทองหลาง พระราชพิธีพระราชพระมหาสังข์ ผู้ได้รับพระราชทานจะถูกทักด้วยใบมะตูม เป็นต้น และนอกจากนี้ยังมีการนำพรรณไม้มงคลไปใช้ในงานพิธีต่างๆ เช่น พิธีสร้างหลักเมืองใช้ชัยพฤกษ์ หรือสักทอง พิธีวางศิลาฤกษ์ใช้ไม้มงคล 9 ชนิด ได้แก่ ชัยพฤกษ์เพื่อมีโชคชัย ราชพฤกษ์ให้มีอำนาจ ทองหลางให้มีเงินทองร่ำรวย ใผ่สีสุกหรือมะยมเพื่อความสุขร่มเย็นคนนิยม กันเกรา ปกป้องคุ้มกันภัยอันตราย ทรงบาดาลเทวดาคู่ครอง สักทองศักดิ์สิทธิ์ มีเกียรติ พะยูงพยูงฐานะให้ดีขึ้นขนุนได้รับ

การเกี่ยวหนุณ คำจุน (ธัญนันท์ วีระกุล ;2551: 152) 2) คติความเชื่อเรื่องฮวงจุ้ย “ฮวง” หมายถึง ลม และ“จุ้ย”หมายถึงน้ำ เป็นความเชื่อ หรือภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมของชนชาติจีนเกี่ยวกับการเลือกทำเล ตำแหน่งที่ตั้งบ้านพักอาศัย การจัดวางตัวของภายในบ้าน การดูแลทิศ- ทิศร้ายและการแก้ไขฮวงจุ้ย จึงเป็นศาสตร์ที่กล่าวถึงสภาพแวดล้อมของที่อยู่อาศัย ทั้งสภาพแวดล้อมบ้านพักอาศัยที่ทำงานฮวงจุ้ยจะดีหรือไม่ย่อมขึ้นอยู่กับ สภาพแวดล้อมบริเวณนั้น การดูฮวงจุ้ยจึงเป็นการดูสภาพแวดล้อมรอบตัว บ้านพักอาศัยที่มีฮวงจุ้ยที่ดีเชื่อว่าจะทำให้คนที่พักอาศัยในบ้านมีความสุขสบาย มีสุขภาพแข็งแรงไม่เจ็บป่วย ได้นอนหลับพักผ่อนอย่างเต็มที่ มีกำลังกายกำลังใจในการต่อสู้ชีวิตได้มากขึ้น ดังนั้น ฮวงจุ้ยจึงมีผลต่อสถาปนิกผู้ออกแบบบ้านพักอาศัย หรือที่ทำงานรวมทั้งภูมิสถาปนิกหรือนักออกแบบภูมิทัศน์ และหากเจ้าของบ้านมีความเชื่อเรื่องฮวงจุ้ย เพราะอาจถูกปฏิเสธหรือให้แก้ไขแบบแปลนหรือโยกย้ายวัสดุพืชพรรณ ทำให้เสียเวลาหรือเกิดข้อพิพาท เมื่อผู้เชี่ยวชาญด้านฮวงจุ้ยให้เหตุผลว่าไม่ถูกหลัก “ฮวงจุ้ย” (มานิช ประภาชนนท์ ;2553: 20) นอกจากนี้ยังมีความเชื่อทางสังคมหรือลัทธิอื่นๆอีก ที่อาจมีผลกระทบต่อกรเลือกรูปแบบชนิดของสวนและวัสดุพืชพรรณที่ใช้ในการจัดภูมิทัศน์ในบริเวณบ้านพักอาศัยได้อีก เช่น ความเชื่อเรื่องโชคลาง ภูตผีหรือวิญญาณ ชื่อหรือนามของวัสดุพืชพรรณ โหราศาสตร์ เป็นต้น

สรุปได้ว่าปัจจัยด้านคติความเชื่อของสังคมไทยที่เกี่ยวข้องกับการจัดภูมิทัศน์ในบ้านพักอาศัย มี 2 ปัจจัยหลัก คือ ปัจจัยด้านคติความเชื่อทางสังคมไทยและศาสนาพุทธ ที่คำนึงถึงคุณประโยชน์ของพืชพรรณ หรือ ไม้มงคล ที่สามารถนำพืชพรรณมาใช้ประโยชน์ด้านต่างๆ ในชีวิตประจำวัน เป็นภูมิปัญญาทางสังคมไทย และ คติความเชื่อด้านฮวงจุ้ย เป็นภูมิปัญญาของชนชาติจีนที่เกี่ยวข้องกับการเลือกทำเลที่ตั้งบ้านพักอาศัย และการจัดวางตัวของภายในบ้านพักอาศัย นอกจากนี้ยังมีคติความเชื่อด้านโชคลาง ภูตผีหรือวิญญาณ ชื่อหรือนามของพืชพรรณ และความเชื่อทางโหราศาสตร์ เป็นต้น

2.6.2 ปัจจัยด้านการใช้ประโยชน์ของพื้นที่ การจัดภูมิทัศน์ถือว่ามีความสำคัญเพื่อให้ผู้พบเห็นหรือผู้อยู่อาศัยมีความสุขชื่น ด้วยบรรยากาศของความสวยงาม ด้วยวัสดุพืชพรรณซึ่งได้ประโยชน์ทั้งด้านร่างกายและจิตใจ ดังนั้นในการจัดภูมิทัศน์จึงต้องจัดเพื่อให้ตอบสนองกิจกรรมของประชาชนและบุคคลต่างๆภายในสวน มีความสวยงาม ทำให้เกิดความสุขทางด้านจิตใจและอารมณ์ การจัดจึงมีหลากหลายบรรยากาศ มีมุมสงบ มุมที่ก่อให้เกิดความประหลาดใจ มุ่งเน้นให้เกิดคุณค่า ความลึกลับ หรือเพื่อเป็นแหล่งศึกษาพืชพรรณใหม่ เพื่อแสวงหาพืชพรรณที่เหมาะสมต่อสภาพแวดล้อมในการจัดภูมิทัศน์ สรุปได้ว่าการจัดภูมิทัศน์ภายในบริเวณบ้านพักอาศัย เป็นการจัดเพื่อให้ได้ประโยชน์ด้านความสวยงาม ให้เจ้าของหรือบุคคลในบ้านได้รับความสุขทางด้านอารมณ์และจิตใจ นอกจากนี้ยังเป็นการจัดเพื่อแก้ปัญหาสภาพพื้นที่และสิ่งแวดล้อม การจัดจึงมีหลากหลายบรรยากาศ

ตามวัตถุประสงค์ของการใช้ประโยชน์ ความนิยมหรือกระแสในแต่ละช่วงเวลา และสนิยมด้านการเลือกรูปแบบและวัสดุพืชพรรณ จึงต้องพิจารณาให้ตรงตามวัตถุประสงค์ที่ต้องการ ได้แก่ การใช้เพื่อกำหนดขอบเขตของพื้นที่ ให้เจ้าของบ้านมีความปลอดภัย ป้องกันเสียงรบกวนจากภายนอก ทำให้ภายในบ้านมีความสงบร่มเย็น ทำให้พื้นที่สะอาดมีอากาศบริสุทธิ์ กำหนดขอบเขตให้เป็นพื้นที่ส่วนตัว เพื่อให้มีความอิสระในการประกอบกิจกรรม เพื่อเป็นสถานที่ออกกำลังกาย เสริมสร้างบ้านหรืออาคารให้มีคุณค่า มีความโดดเด่น น่าอยู่น่าอาศัย เพื่อใช้เป็นพื้นที่ประกอบกิจกรรมงานอดิเรก และใช้ปิดบัง อำพรางส่วนที่ไม่น่าดู

2.6.3 ปัจจัยด้านราคา ราคาของการจัดภูมิทัศน์ในบ้านพักอาศัยขึ้นอยู่กับหลายปัจจัย ได้แก่ ขนาด รูปทรงความสวยงามของวัสดุพืชพรรณ แหล่งที่มา ปริมาณหรือจำนวนวัสดุที่ใช้ปริมาณวัสดุที่มีในตลาด กระแสความนิยมในช่วงเวลานั้น ชนิดของวัสดุที่ใช้เป็นองค์ประกอบของสวน เช่น หินเทียม หินธรรมชาติ เซรามิก โลหะชนิดต่างๆ จึงทำให้วัสดุที่ใช้ในการจัดภูมิทัศน์ มีราคาที่แตกต่างกัน นอกจากนั้นแล้วยังมีปัจจัยที่เกี่ยวข้องอีกหลายปัจจัย เช่น ความต้องการของลูกค้า ระยะทางในการขนส่ง ความยากง่ายในการจัดหา ชื่อเสียงของนักออกแบบจัดภูมิทัศน์ อัตราค่าแรงงานในแต่ละท้องที่ ทำให้ภูมิทัศน์ที่จัดมีมูลค่าหรือระดับราคาที่แตกต่างกัน นอกจากปัจจัยเหล่านี้แล้วราคาและเหตุผลในการเลือกวัสดุพืชพรรณยังขึ้นอยู่กับกระแสความนิยมทางด้านสังคม เศรษฐกิจ และการเมือง นโยบายของรัฐ รวมทั้งปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อมในช่วงเวลานั้น ทำให้เกิดผลกระทบต่อความเปลี่ยนแปลงทางด้านราคา ความนิยมและปริมาณความต้องการของวัสดุพืชพรรณ นอกจากนี้ชื่อพืชพรรณที่มีความไพเราะหรือสื่อความหมายด้านความสุข มั่งคั่งร่ำรวย ก็มีส่วนส่งเสริมทางด้านความนิยมและราคาให้สูงขึ้น

2.7 การวิเคราะห์พฤติกรรมความต้องการของผู้จ้างหรือเจ้าของบ้านพักอาศัย การวิเคราะห์ความต้องการของผู้จ้าง โดยวิธีการสัมภาษณ์หรือการสอบถามความต้องการของเจ้าของโครงการผู้จ้างและผู้เกี่ยวข้องเป็นวิธีที่ดีที่สุด เนื่องจากผู้ออกแบบมีโอกาสได้สัมผัสกับเจ้าของบ้านและสมาชิกในครอบครัวโดยตรงทำให้ทราบความต้องการและสนิยมที่แท้จริง มีโอกาสประสานแนวคิดให้สอดคล้องกัน ทั้งด้านความสวยงาม การใช้ประโยชน์และการดูแลรักษา ทำให้ได้แบบสวนเป็นที่พึงพอใจทั้งเจ้าของบ้านและผู้ออกแบบ บุคคลเป้าหมายสำคัญที่ต้องสัมภาษณ์หรือสอบถามก่อนการออกแบบจัดภูมิทัศน์ภายในบ้านพักอาศัย ได้แก่ เจ้าของงานโดยตรงสมาชิกของครอบครัว และผู้อาศัยร่วม ในการสัมภาษณ์เจ้าของงานเพื่อนำข้อมูลไปใช้ในการออกแบบ ควรเก็บข้อมูลรายละเอียดต่างๆเกี่ยวกับสมาชิกในครอบครัว เช่น จำนวน อายุ งานอดิเรก ความสนใจ อุปนิสัย กิจกรรมที่ทำขณะอยู่บ้าน ชอบทำสวนหรือชนิดของสวน มีการดูแลรักษาอย่างไร จ้างหรือดูแลเอง และงบประมาณที่ยินดีจ่าย เป็นต้น (สมจิต โยธะคง; 2538:250)

สรุปได้ว่า ภูมิทัศน์ในบ้านพักอาศัยมีความสำคัญต่อการกำหนดสภาพแวดล้อม ในการอำนวยความสะดวก สร้างคุณค่าทางความงามและการใช้สอยภายในห้องต่างๆ ซึ่งต้องมีความ เชื่อมโยงกับการใช้สอยพื้นที่ภายนอกให้เป็นเรื่องราวเดียวกัน ผู้อยู่อาศัยจะได้รับประโยชน์ทางด้านการ กำหนดขอบเขตพื้นที่ เพื่อให้มีความปลอดภัย มีความเป็นส่วนตัว ลดเสียงรบกวนจากภายนอก และช่วยสร้างความสง่างามให้กับบ้านพักอาศัย การจัดภูมิทัศน์ในอดีตแบ่งเป็น 2 รูปแบบคือ การจัด แบบเป็นระเบียบและการจัดแบบธรรมชาติ การจัดแบบเป็นระเบียบที่มีชื่อเสียงและถือเป็นแบบอย่าง ในการจัดในยุคต่อมามากที่สุดคือสวนในพระราชวังแวร์ซายส์ (Chateau de Versailles) สมัยพระเจ้า หลุยส์ที่ 14 ของประเทศฝรั่งเศส ออกแบบโดย “เลอ โนตร์” (La Notre) และต่อมามีการจัดภูมิทัศน์ใน ยุโรปได้มีการเปลี่ยนแปลงโดย Humphy Repton นักออกแบบชาวอังกฤษ โดยมีการจัดเป็นสวน สาธารณะที่เป็นเสมือนภาพวาดทิวทัศน์ และการจัดภูมิทัศน์แบบธรรมชาติเป็นที่นิยมของชาวตะวันตก มีกำเนิดที่ประเทศจีนโดยการนำความเชื่อ ศาสนาและลัทธิมาเกี่ยวข้อง ในปัจจุบันแบ่งออกได้เป็น 4 รูปแบบ คือ สวนแบบประดิษฐ์ สวนแบบธรรมชาติ สวนจินตนาการ และสวนนามธรรม หรือสวน สมัยใหม่ หรือสวนสวนร่วมสมัย โดยมีการผสมผสานระหว่างสวนแบบประดิษฐ์และสวนแบบธรรมชาติ มาประยุกต์เข้าด้วยกัน และยังสามารถแบ่งเป็นสวนชนิดต่างๆ ตามวัตถุประสงค์การใช้พื้นที่และ สภาพแวดล้อม ได้แก่ สวนหิน สวนกรวด สวนหย่อม สวนแขวน สวนคาเฟ่ สวนสำหรับเด็ก เป็นต้น การจัดภูมิทัศน์ในบ้านพักอาศัยมีพัฒนาการมาตามยุคสมัยแต่ยังขึ้นอยู่กับปัจจัยด้านต่างๆ 3 ปัจจัยหลัก ได้แก่ 1) ปัจจัยด้านความเชื่อตามหลักศาสนา สังคมและศาสตร์ต่างๆ 2) ปัจจัยด้านการใช้ประโยชน์ ของพื้นที่ และ 3) ปัจจัยด้านราคา

3. บริบทของการออกแบบภูมิทัศน์ในบ้านพักอาศัย

3.1 ความสำคัญและข้อมูลในการออกแบบภูมิทัศน์

เพื่อให้ได้รูปแบบภูมิทัศน์ ที่มีความงาม มีคุณค่าและตรงกับประโยชน์ใช้สอย ผู้ออกแบบต้องถ่ายทอดความรู้สึกนึกคิดให้เป็นรูปแบบโดยใช้เส้น สี รูปทรง พื้นผิวและช่องว่าง เป็นส่วนประกอบ ซึ่งเป็นการวางโครงร่างของงานให้ออกหลักศิลปะ เพื่อให้ได้แบบมีความเหมาะสม กลมกลืนกับประโยชน์ใช้สอยและความงาม สมบูรณ์ผู้ออกแบบจะต้องแสวงหาข้อมูลเพื่อใช้อย่าง ละเอียด ควรพิจารณาในเรื่อง พื้นที่ คน และสถาปัตยกรรมการออกแบบวางผัง จะต้องศึกษาและ วิเคราะห์วัตถุประสงค์ให้ละเอียด เพราะวัตถุประสงค์เป็นตัวบ่งชี้สิ่งที่สำคัญที่จะตามมาภายหลัง กระบวนการวางแผนและออกแบบงานภูมิทัศน์ที่มีความซับซ้อนแบ่งเป็น 4 ขั้นตอน คือ ขั้นรู้วัตถุประสงค์ ขั้นแสวงหาข้อมูล ขั้นบ่งชี้ถึงปัญหาและสาเหตุแห่งปัญหาอย่างลึกซึ้งและขั้นกำหนด ทางแก้ปัญหา

เพื่อศึกษาข้อมูลให้ครอบคลุมผู้ออกแบบต้องทำความเข้าใจในเรื่องต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง 3 เรื่องได้แก่ โครงสร้างของพื้นที่ ความต้องการพื้นที่ใช้สอยในบ้านพักอาศัย และ ห้องกลางแจ้ง (เดชา บุญคำ; 2552: 4)

3.1.1 โครงสร้างของพื้นที่ เป็นพื้นที่ภายนอกอาคารเป็นบริบทของคุณภาพสิ่งแวดล้อมที่ต้องมองเป็นสามมิติ และมีสิ่งมีชีวิตเป็นระบบนิเวศธรรมชาติ สร้างคุณค่าทางวัฒนธรรมและความรู้สึกสุนทรีย์ประกอบด้วย 3 ส่วนคือ ปริมาตรพื้นที่ กิจกรรมการใช้สอยและบริเวณว่าง และรูปแบบสถาปัตยกรรม (อจนิริ เหมสันต์; 2551: 24)

1) ปริมาตรพื้นที่ (site volume) เป็นส่วนของเนื้อที่ระดับผิวดิน เหนือดินและใต้ผิวดินพิจารณา 2 ประการคือ กิจกรรมของผู้ใช้สอยพื้นที่ที่เกิดขึ้นในแต่ละช่วงเวลา และสภาพแวดล้อมของพื้นที่ในการจัดองค์ประกอบของบริเวณว่างหรือห้องกลางแจ้ง โดยพิจารณาจากที่ดินและสภาพแวดล้อมโดยรอบ (the land and site context) ได้แก่ ที่ดิน แสดงให้เห็นขนาด รูปร่าง รูปทรงที่ดิน ความลาดชัน ความสูง-ต่ำ ทิศทางลม สภาพดิน พรรณไม้ (vegetation) แบ่งออกเป็น 3 ประเภท คือพรรณไม้เดิม (native vegetation) พรรณไม้ปลูกเพื่อการเกษตร (agricultural vegetation) พรรณไม้ปลูกเพื่อประดับ (ornamental vegetation) และปัจจัยอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ เช่น การโคจรของดวงอาทิตย์ ปริมาณน้ำฝน ลมและพายุ ปัจจัยทางวัฒนธรรม การใช้ที่ดินเดิม สิ่งรบกวนนอกบริเวณ สิ่งรบกวน การจราจรและการขนส่ง สาธารณูปโภค และปัจจัยด้านสุนทรียภาพ ดังภาพที่ 2.3

ภาพที่ 2.21 ตัวอย่างแปลงที่ดินขนาดเล็กสำหรับบ้านที่อยู่อาศัย 1 ครอบครัว
ที่จัดสัดส่วนของพื้นที่ภูมิทัศน์

ที่มา: อจนิริ เหมสันต์ (2551 : 32)

2) *กิจกรรมการใช้สอยและบริเวณที่ว่าง (functional use and space)* เป็นกิจกรรมที่สร้างบรรยากาศของการเคลื่อนไหว ความรู้สึกทางอารมณ์ การตอบสนอง การแสดงออก และการปฏิสัมพันธ์ร่วมกับผู้อื่น ได้แก่ กิจกรรมการพักผ่อน กิจกรรมงานอดิเรก และงานบริการ หรือกิจกรรมพิเศษ แบ่งได้ 3 ลักษณะ คือ กิจกรรมแบบสงบไม่มีความเร้าใจ กิจกรรมแบบกึ่งสงบและเร้าใจ มีการเคลื่อนไหว กิจกรรมตื่นเต้นเร้าใจและมีการเคลื่อนไหวสูง ประเภทของผู้ใช้สอย จำแนกได้หลายทักษะ ได้แก่ พิจารณาจากกลุ่มและความสัมพันธ์ พิจารณาจากเพศ วัย แบ่งได้ 4 ช่วงคือ วัยเด็กแรกเกิด -14 ปี วัยรุ่นอายุ 15-20 ปี วัยผู้ใหญ่ อายุ 21-60 ปี และวัยชราวัยหยุดทำงานอายุ 60 ปีขึ้นไป

3) *รูปแบบสถาปัตยกรรม (styles of architecture)* ควรคำนึงถึง ลักษณะของอาคาร ได้แก่ อาคารทรงไทยโบราณ ทรงไทยประยุกต์ หรือสมัยใหม่ ลักษณะร่วมสมัย หรืออาคารพาณิชยกรรม สถานที่ทำการสาธารณะ ที่พักอาศัย ชั้นเดียวหรือสองชั้น ควรออกแบบภูมิทัศน์ให้มีความเหมาะสม และสัมพันธ์กับลักษณะของอาคารแต่ละแบบ มีความลงตัวและเป็นเอกภาพโดยส่วนรวมระหว่างอาคาร แสดงคุณลักษณะของภูมิทัศน์ตามเรื่องราว

3.1.2 ความต้องการพื้นที่ใช้สอยบริเวณบ้านพักอาศัย พิจารณาความต้องการพื้นที่ได้ 3 ส่วน คือ พื้นที่บริเวณด้านหน้าอาคาร ด้านหลังอาคาร และบริเวณด้านข้างอาคาร 1) พื้นที่บริเวณด้านหน้าอาคาร(front yard) แสดงหน้าที่ใช้สอย 2 ประการ คือ สำหรับกำหนดภาพหรือมุมมองด้านหน้า และการจัดลำดับการใช้สอยให้มีความต่อเนื่อง ประกอบด้วยพื้นที่โล่งขนาดใหญ่ในรูปแบบสนามหญ้าหรือลานโล่งเป็นส่วนที่ให้ความรู้สึกโล่งสบาย เส้นทางเข้าถึงพื้นที่ จัดเป็นมุมมองแรกของพื้นที่ต้องการจุดเด่นและจุดดึงดูดการเชื่อมต่อ ที่จอดรถ แสดงความรู้สึกเชิญชวนต้อนรับแขกผู้มาเยือน มีจุดดึงดูดความน่าสนใจเน้นความงามและจัดกิจกรรมได้หลายอย่าง ปลูกพืชพรรณเพื่อลดความแข็งกระด้างและเสริมให้อาคารมีความสว่างมากขึ้น ปลูกพืชพรรณไม้ยืนต้นไม้พุ่มเป็นกลุ่มก้อนเพื่อลดเหลี่ยมมุมอาคาร โดยพื้นที่ต้องมีเอกลักษณ์ที่ชัดเจน 2) พื้นที่ด้านหลังอาคาร(back yard) อยู่ด้านในสุดมีความเป็นส่วนตัวกิจกรรมและหน้าที่ใช้สอยเพื่อการพักผ่อนและนันทนาการ การออกกำลังกาย เป็นส่วนบริการเอนกประสงค์ งานอดิเรกและซ่อมบำรุง ต้องการเฟอร์นิเจอร์และเครื่องประดับหลายชนิด สภาพทั่วไปของบริเวณประกอบด้วยพื้นที่โล่งว่างขนาดใหญ่หรือสนามหญ้า พื้นที่เชื่อมต่อหรือเข้าถึงบริเวณที่จอดรถได้ง่ายและสะดวก พื้นที่เพื่อการพักผ่อนและนันทนาการ พื้นที่ส่วนตัวกับกิจกรรมที่ชื่นชอบ 3) พื้นที่ด้านข้างอาคาร (side yard) พื้นที่มีลักษณะกว้างหรือแคบเป็นส่วนเชื่อมต่อหรือการเข้าถึงระหว่างส่วนหน้าอาคารไปหาส่วนหลังอาคาร ถ้าพื้นที่แคบยาวอาจจัดเป็น ส่วนที่จอดรถ หรือเส้นทางเข้าถึง หรือเก็บวัสดุอุปกรณ์ต่างๆ พื้นที่ด้านข้างมี 2 ส่วน คือส่วนด้านขวาและส่วนด้านซ้ายของอาคาร สภาพทั่วไปประกอบด้วย ส่วนการเข้าถึงด้านข้าง ที่จอดรถหรือที่เก็บวัสดุอุปกรณ์อื่นๆ พื้นที่รับน้ำฝน พื้นที่แนวกำแพงรั้วที่ไม่น่ามอง

และส่วนบริการอื่นๆ

3.1.3 ห้องใช้สอยภายนอกอาคาร (outdoor rooms) โดยพิจารณาเป็นเป็น 3 มิติ ประกอบด้วยส่วนสำคัญ 3 ส่วนคือ ระนาบพื้น (base plan or floor) ระนาบตั้ง (vertical plan or walls) เช่น ผนัง รั้ว ประตู ช่องเปิด หน้าต่าง เป็นต้น และระนาบเหนือศีรษะ (overhead plan or ceiling) เช่น เรือนระแนง ชุ่มทางเดิน ศาลา เรือนยอดต้นไม้ หรือ ท้องฟ้า ฯลฯ

สรุปได้ว่าก่อนการออกแบบภูมิทัศน์บ้านพักอาศัย นักออกแบบจะต้องทำความเข้าใจถึงโครงสร้างของพื้นที่ที่เกี่ยวข้องกับระบบนิเวศธรรมชาติของพื้นที่ ชุมชนและวัฒนธรรม องค์ประกอบและลักษณะสำคัญของพื้นที่ภายนอกอาคาร ความต้องการพื้นที่ใช้สอยและห้องใช้สอยกลางแจ้ง ซึ่งพิจารณาจาก ระนาบพื้น ผนังและระนาบเหนือศีรษะ ที่มีการกำหนดหน้าที่ใช้สอย การอำนวยความสะดวก การประกอบกิจกรรมที่จำเป็น นักออกแบบจะต้องวิเคราะห์ ห้องใช้สอยกลางแจ้งที่จำเป็นและชื่นชอบของเจ้าของบ้านหรือผู้ใช้สอย คัดเลือกและจัดอันดับสำคัญเบื้องต้นไว้เป็นข้อมูลสำหรับการออกแบบต่อไป

3.2 การวิจัยและวิเคราะห์พื้นที่เพื่อการออกแบบภูมิทัศน์

การวิเคราะห์บริเวณกว้างผังควรพิจารณา “รูปโฉม” (feature) เดิมของบริเวณทั้งทางธรรมชาติและที่มนุษย์สร้างขึ้น เพื่อค้นหาคุณภาพเฉพาะของบริเวณ ซึ่งเป็นตัวกำหนดเอกลักษณ์ของบริเวณนั้นๆ เช่น ความลาดชันของบริเวณ ความสัมพันธ์ของบริเวณกับสิ่งแวดล้อมทั้งหมดการเตรียม การเบื้องต้นและการศึกษาลักษณะข้อมูลพื้นที่โครงการ ศักยภาพ ข้อจำกัดและปัญหา ตลอดจนการคิดค้นแนวทางแก้ไขปัญหาเบื้องต้น ประกอบด้วย ขั้นตอนการศึกษา และการเตรียมการด้านต่างๆ คือการเตรียมแบบแปลนพื้นฐานและการรังวัดพื้นที่ เพื่อประโยชน์ในการออกแบบ ได้แก่ รูปร่างและขนาดของแปลงที่ดิน เช่น รูปสี่เหลี่ยมจัตุรัส สี่เหลี่ยมผืนผ้า ขนาดของแปลงที่ดินสำหรับบ้านพักอาศัย แบ่งได้ดังนี้ ขนาดเล็ก ขนาดกลาง ขนาดค่อนข้างใหญ่ และขนาดใหญ่ การสำรวจเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ เส้นขอบ เขตที่ดิน ลักษณะภูมิประเทศ เส้นชั้นความสูง จุดต่ำ จุดสูงสุดของพื้นที่ แหล่งน้ำ รูปทรงและสภาพแหล่งน้ำ อาคารและรายละเอียดของแปลนพื้นอาคารและการใช้สอย โครงสร้างถนน ที่จอดรถ สาธารณูปโภคในพื้นที่หรือนอกพื้นที่ ในสภาพเหนือดิน ใต้ดิน และแนวเส้นทางการวางระบบต่างๆ สภาพพื้นที่ข้างเคียง องค์ประกอบอื่นๆที่มีความสำคัญต่อการออกแบบ การคัดเลือกและวิเคราะห์ข้อมูลภายในพื้นที่โครงการและสภาพแวดล้อมที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งการศึกษาข้อมูลจากเจ้าของบ้านและผู้ใช้สอย (เดชา บุญค้ำ;2552:3)

สรุปได้ว่า การวิเคราะห์บริเวณเพื่อการออกแบบกว้างผัง ควรพิจารณาจากรูปโฉมเดิมของบริเวณ เช่น ความลาดชันของพื้นที่ รูปร่างของแปลงที่ดิน ขนาดของแปลงที่ดิน ทิศทางของแปลงที่ดินและบ้านพักอาศัย ระบบสาธารณูปโภคต่างๆภายในบริเวณ และองค์ประกอบอื่นๆ โดย

ละเอียดเพื่อให้การออกแบบมีความเหมาะสมต่อการใช้สอยและตรงตามความต้องการของเจ้าของบ้าน

3.3 องค์ประกอบของศิลปะและหลักการออกแบบภูมิทัศน์

การออกแบบและจัดภูมิทัศน์ นักออกแบบภูมิทัศน์และภูมิสถาปนิกที่ออกแบบสวนต้องผ่านการศึกษาเกี่ยวกับหลักการการออกแบบสวนมาเป็นอย่างดี จึงจะทำให้การออกแบบประสบผลสำเร็จในทุกด้านหลักการออกแบบมี 2 ทักษะคือ องค์ประกอบของศิลปะ และหลักในการออกแบบ

3.3.1 องค์ประกอบของศิลปะ (elementary of design or element of landscape composition) เป็นองค์ประกอบที่ถูกกำหนดโดยธรรมชาติและเป็นองค์ประกอบมูลฐานของความงามในการออกแบบ เพื่อให้เกิดความสัมพันธ์กลมกลืน ประกอบด้วย 1) สี (color) ได้มาจากวัตถุพืชพรรณและอุปกรณ์ที่ใช้เป็นองค์ประกอบในการจัด เช่น สีของอิฐ หิน กรวด สีลาแสง ไม้ สีของรากลำต้น กิ่ง ใบ ดอก และผล สีให้คุณค่าด้านความงดงาม และความรู้สึกทางด้านจิตวิทยาของมนุษย์ แบ่งเป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มสีร้อน (warm tone) และกลุ่มสีเย็น (cool tone) น้ำหนักสีเป็นลักษณะความอ่อนแก่ ความสว่าง ความทึบของสีจะมีผลในด้านความกลมกลืน จิตวิทยาของสี ความรู้สึกที่มีต่อสีนั้นๆ จะต่างกันไป เช่นสีแดงให้ความรู้สึกอันตราย ตื่นเต้น เร้าร้อน รุนแรง สดใส เป็นต้น 2) เส้น (line) จะเป็นตัวแบ่งพื้นที่และสร้างรูปทรงขององค์ประกอบต่างๆภายในสวนได้แก่ รูปทรงต้นไม้ สระน้ำ ทางเดิน ฯลฯ เส้นให้ความรู้สึกต่อการมอง เช่น เส้นตรงจะให้ความรู้สึกมั่นคงแข็งแรง 3) พื้นผิว (texture) เป็นลักษณะของผิวหน้าวัตถุที่ให้ความรู้สึกและรับรู้ได้ด้วยสายตา หรือกายสัมผัส เช่น ผิวสัมผัสหยาบ ละเอียด มัน ด้าน เป็นต้น 4) รูปลักษณะ (form) หรือรูปทรง (shape) เกิดจากเส้นลักษณะต่างๆมาติดต่อกัน ทำให้เกิดรูปทรง รูปร่างต่างๆ เช่น รูปร่างของต้นไม้ ถนน สระน้ำ ฯลฯ เป็นส่วนกำหนดขนาด ปริมาณพื้นที่ ความงาม และการใช้ประโยชน์ของสวน 5) ช่องว่าง (space) เป็นส่วนที่เหลือจากส่วนที่เป็นรูปร่าง เช่น ผิวดิน สนามหญ้า พื้นน้ำ 6) มวลและปริมาตร (mass and volume) หมายถึง เนื้อทั้งหมดของสารและพื้นที่ที่กั้นระหว่างในอากาศหรือบริเวณว่าง กำหนดเป็น 3 มิติ มีความกว้าง ความยาว ความลึกหรือความหนา และ 7) ลวดลาย (pattern) เป็นการจัดตกแต่งพื้นผิวด้วยลักษณะต่างๆให้เกิดเป็นลวดลายขึ้น เช่น ผิวพื้นที่ให้ความรู้สึกอ่อนนุ่ม แข็งกระด้าง และค่อนข้างแข็ง(สมจิต โยธะคง; 2538:56)

3.3.2 หลักในการออกแบบ หลักการออกแบบเป็นพื้นฐานที่ควรคำนึงถึงเป็นอันดับแรกในการออกแบบ หลักเกณฑ์ที่กำหนดได้แก่ 1) เอกภาพ (unity) เป็นการมองด้วยสายตาเป็นตัวกำหนดผลงานที่ออกแบบมาจะมีความเป็นหนึ่งเดียวของผลงานโดยส่วนรวม 2) ความสมดุล (balance) หรือดุลยภาพ (symmetry) ความสมดุลทางการออกแบบนั้นเกิดจากสภาพการมองและการวัดด้วยความรู้สึกเท่านั้น อาจเป็นน้ำหนัก สี จำนวนที่เท่ากัน โดยมีแกนมิติที่อยู่ตรงกลางมี 2 แบบคือ ความสมดุลที่

เท่าจริง (symmetrical balance) คือรูปภาพที่เหมือนกันทั้งสองข้างและ เสมือนสมดุล (asymmetrical balance) เป็นรูปภาพที่มีลักษณะซ้ายและขวาไม่เหมือนกัน แต่สามารถทำให้เกิดดุลยภาพได้ 4) จังหวะ (rhythm) เป็นการจัดวางองค์ประกอบต่างๆ จังหวะจะให้ความรู้สึกถึงการเคลื่อนไหวขององค์ประกอบในการออกแบบ แบ่งออกเป็น จังหวะซ้ำๆกัน จังหวะต่อเนื่อง จังหวะลดหลั่น และ จังหวะกระจาย 5) ส่วนสัดส่วน (proportion) เป็นการมองสิ่งต่างๆด้วยความคิดรวบยอด จากการมองดูสิ่งนั้นๆทั้งหมด เกี่ยวกับขนาดพื้นที่ และปริมาณ โดยเน้นถึงความสัมพันธ์ของส่วนต่างๆ ให้เกิดภาพรวมที่ได้สัดส่วนที่สวยงาม 6) ความกลมกลืน (harmony) เป็นการจัดองค์ประกอบให้พอเหมาะพอดี ทำให้เกิดความเป็นเอกภาพ มี 2 ลักษณะคือ ความกลมกลืนด้านเนื้อหา และแนวคิดของส่วนกับความกลมกลืนในส่วนมูลฐานของงานศิลปะ 7) ความขัดกันหรือความแตกต่าง (contrast) เป็นสภาพที่ตัดกัน หรือตรงข้ามกันของส่วนประกอบในการจัดสวน 8) มาตรฐาน (scale) เป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับระยะและส่วนสัดส่วนโดยตรง ระยะเป็นมาตรฐานที่แน่นอนในการวัดในการกำหนดความเป็นจริงของสิ่งต่างๆ นิยมใช้ 2 แบบคือ มาตรฐานสมบูรณ์ และมาตรฐานเปรียบเทียบ 9) จิตวิทยาในการออกแบบ (psychology of design) เป็นปฏิกิริยาของมนุษย์ต่อสิ่งต่างๆ เช่น ต้องการเดินถอยห่างหรือต้องการเดินเข้าไปหา 10) จุดเด่นหรือจุดรวมภาพ (dominance point) หรือจุดสุดยอด (climactic) ในการจัดสวนควรพิจารณาให้มีจุดเด่น 11) เวลาและระยะต่างๆของสวนการจัดสวนอาจใช้เวลาเป็นปีหรือนับสิบปีในการตัดแต่ง หรือ รอคอยให้ต้นไม้มีการเจริญเติบโตที่สมบูรณ์ตามแบบที่คิดไว้ แบ่งออกเป็น 3 ระยะคือระยะที่ตั้งอยู่ ด้านหน้า (fore ground) ระยะกลาง (middle ground) และระยะหลังสุด (back ground) นอกจากนี้ในการจัดสวนควรคำนึงถึงประโยชน์ ใช้สอย ความสวยงาม ต้องสนองตอบต่ออารมณ์ความรู้สึกของผู้อยู่อาศัย ประหยัดค่าใช้จ่ายในการเลือกใช้วัสดุอุปกรณ์ และบำรุงรักษาง่าย เลือกใช้วัสดุพืชพรรณและออกแบบให้มีค่าบำรุงรักษาต่อเนื่องต่ำ (สมจิต โยธะคง; 2538:56)

สรุปได้ว่า เพื่อให้การออกแบบจัดภูมิทัศน์มีความสวยงามสมบูรณ์ นักออกแบบจัดภูมิทัศน์จะต้องพิจารณาถึงหลักการออกแบบใน 2 ทศนะ คือ องค์ประกอบทางศิลปะซึ่งเป็นองค์ประกอบขั้นมูลฐานของความงาม ประกอบด้วย สี เส้น พื้นผิว รูปลักษณะหรือรูปทรง ช่องว่าง มวลและปริมาตร และลวดลาย ส่วนทศนะที่ 2 คือ หลักในการออกแบบ ประกอบด้วย ความเป็นเอกภาพ ความสมดุล จังหวะ ความกลมกลืน ความขัดกัน มาตรฐาน จิตวิทยาการออกแบบ จุดเด่น และเวลาและระยะต่างๆของสวนรวม ทั้งต้องคำนึงถึงประโยชน์การใช้สอย มีความสวยงาม ตอบสนองต่ออารมณ์ความรู้สึกและได้ภูมิทัศน์ที่ประหยัด ง่ายต่อการบำรุงรักษา

3.4 องค์ประกอบและวัสดุพืชพรรณที่ใช้ในการจัดภูมิทัศน์

3.4.1 วัสดุพืชพรรณ หรือพรรณไม้ ลักษณะของพืชพรรณว่าเป็นสิ่งมีชีวิต มี

การเปลี่ยนแปลงอยู่อย่างสม่ำเสมอตลอดเวลา โดยเฉพาะในระหว่างการเปลี่ยนแปลงฤดูกาล อาจนำมาใช้เป็นองค์ประกอบประติมากรรม ปิดบังความไม่น่าดู สร้างความเป็นส่วนตัว ใช้ป้องกันเสียง ฝุ่น ลม ใช้เป็นฉากหลัง ให้ร่มเงา เป็นพืชคลุมดิน พรรณไม้ที่ใช้ในการจัดภูมิทัศน์มีหลายชนิด นักออกแบบต้องมีความรู้ความเข้าใจเป็นอย่างดี สิ่งที่ต้องทราบได้แก่ รูปทรงตามธรรมชาติ ความสูง ลักษณะของลำต้นและขนาดของทรงพุ่ม สีของดอกและใบ ฤดูกาลออกดอก การผลัดใบ การเจริญเติบโตและการออกดอกความต้องการปัจจัยสิ่งแวดล้อมที่จำเป็นต่อการเจริญเติบโต และการใช้ประโยชน์พรรณไม้ที่ใช้ในการจัดภูมิทัศน์แบ่งออกได้ดังต่อไปนี้(เดชา บุญค้ำ; 2552:78)

1) ไม้ยืนต้น (tree) เป็นพรรณไม้ที่สามารถมองเห็นลำต้นเป็นลำต้นเดี่ยวที่สูงชัดเจน ยืนต้นได้ด้วยตนเอง ไม่ยึดเกาะกับต้นไม้หรือวัสดุใด มีอายุหลายปีโดยการเจริญเติบโตในแนวตั้งสามารถแตกกิ่งก้านสาขาเป็นรูปทรงได้อย่างอิสระ มีเนื้อไม้เป็นไม้อ่อนหรือเนื้อแข็ง พรรณไม้ยืนต้น จำแนกตามความสูงของต้นได้ดังนี้ พรรณไม้ยืนต้นขนาดใหญ่ (large tree) ขนาดกลาง (intermediate tree) และ ขนาดเล็ก (small tree) มีความสูงมากกว่า 12 เมตร 9-12 เมตรและมีความสูง 4.5-9 เมตร ตาม ลำดับ แบ่งตามรูปทรงออกเป็น รูปทรงยอดบนกลม แผ่พุ่มกระจายกว้าง กลุ้ม ลักษณะพุ่มเปิดและสละสลวยเหมือนภาพวาด สูงชะลูดปลายแหลม พีรามิดหรือรูปกรวยหงายหรือกระถางหรือพัด พุ่มแผ่กระจายออกด้านข้าง และมีกิ่งอ่อนช้อย และยังให้สีส้ม ที่เกิดขึ้นจากใบดอก สีผิวเปลือกของลำต้นกิ่ง ก้านและราก มีความเคลื่อนไหวที่เกิดจากการผลัดใบและไม่ผลัดใบ หากดูลักษณะผิวเปลือกของลำต้นหรือผิวสัมผัส (texture) ที่เกิดจากการสะท้อนแสงทำให้เกิดการรับรู้ถึงความหยาบ ปานกลาง ละเอียดในการนำมาใช้ในการจัดภูมิทัศน์ควรคำนึงถึง ขนาด รูปทรง และวัตถุประสงค์การใช้งาน ได้แก่ เพื่อความสวยงาม ร่มเงา บังลม บังฝุ่น เสียงดังจากภายนอก ปิดบัง สายตา ดักลม เป็นฉากหลังให้กับอาคาร หรือปลูกประดับหน้าอาคาร เป็นต้น แต่ในการใช้พรรณไม้ยืนต้นพึงระวัง การร่วงหล่นของใบอาจทำให้แหล่งน้ำเน่าเสียได้ ระบบรากที่แข็งแรงอาจทำให้โครงสร้างอาคารหรือสาธารณูปโภคเสียหาย พรรณไม้บางชนิดมีกิ่งเปราะหักง่าย อาจทำความเสียหายแก่ทรัพย์สิน คดีความเชื่อของบุคคลที่เกี่ยวข้อง และการปลูกไม้ริมรั้วอาจเกิดปัญหาข้อพิพาทได้ (เฉลิมศักดิ์ ตุ่มหิรัญ ;2553:4-6)

2) ไม้พุ่ม (shrub) เป็นพืชที่มีเนื้อไม้ มีความสูงเมื่อมีการเจริญเติบโตเต็มที่อยู่ระหว่าง 0.30-4.50 เมตร มีการแตกลำต้นจากดินให้เห็นเหมือนปลูกต้นไม้ไว้หลายต้น พรรณไม้พุ่มแบ่งตามลักษณะที่มองเห็น ได้แก่ รูปทรง ความสูง ขนาดทรงพุ่ม ลำต้น ผิวสัมผัส ใบ ดอก ผล จำแนกตามลักษณะของรูปทรงได้แก่ รูปทรงแตกกอ รูปทรงแตกกอตั้ง รูปทรงแตกกอกลม รูปทรงแตกกอเป็นแผง รูปทรงแผ่เตี้ย รูปทรงแผ่เลื้อย และรูปทรงร่อเลื้อย นอกจากนี้แล้วไม้พุ่มยังจำแนกตามลักษณะอื่นๆได้อีก เช่น ลักษณะการผลัดใบหรือไม่ผลัดใบ แบ่งตามความสูง แบ่งออก เป็น 3

ระดับ คือ ไม้พุ่มสูง (tall shrub) พุ่มกลาง (intermediate shrub) พุ่มเตี้ย (low shrub) สูง 3.0-4.50 เมตร 1.0-2.0 เมตร และ 0.30-1.0 เมตร ตามลำดับ และยังมีการแบ่งตามสีดอก สีของใบ ประโยชน์ของไม้พุ่มในงานภูมิทัศน์ ใช้เป็นไม้ป้องกันแสงแดด ช่วยลดความแรงลมป้องกันกลิ่นที่ไม่พึงประสงค์และฝุ่นละออง ช่วยลดเสียงรบกวนที่มาจากภายนอก ปิดบังพื้นที่ที่ไม่พึงประสงค์ สร้างความปลอดภัย และความเป็นระเบียบเป็นรั้วและปิดบังสายตา การนำพันธุ์ไม้พุ่มมาใช้ในงานภูมิทัศน์ควรคำนึงถึงนิสัยหรือความต้องการปัจจัยในการเจริญเติบโต ได้แก่ ดิน ความชื้น แสงสว่าง สภาพอากาศที่เหมาะสม โรคและแมลง พรรณไม้ที่นำมาใช้ อาจได้มาจากการขยายพันธุ์โดยวิธีการใช้เมล็ดหรือการขยายพันธุ์แบบไม่อาศัยเพศแบบต่างๆ เช่น การตอน การปักชำ การติดตา การต่อกิ่ง ทาบกิ่งหรือ หากต้องการพรรณไม้ยืนต้น ไม้พุ่ม ที่มีขนาดใหญ่ สามารถปลูกโดยใช้พันธุ์ไม้ชุดล้อม (บุณฑริกา นันทา; 2553:5-5)

3) พรรณไม้คลุมดินและหญ้าสนาม เป็นพืชเนื้อแข็งทั้งไม้ที่ให้ดอกและไม้ใบหรือเนื้ออ่อน และไม้อวบน้ำ ที่มีความสูงจากระดับพื้นดิน 15- 30 เซนติเมตร มีทรงพุ่มเตี้ยหรือเจริญเติบโตแนวราบ มีระบบรากและลำต้นแน่น ปกคลุมพื้นดินได้ดีและเร็ว มีอายุยืนหลายปี และสามารถควบคุมทรงพุ่มได้

(1) ไม้คลุมดิน จำแนกได้หลายประเภท คือ จำแนกตามสภาพแวดล้อม การเจริญเติบโต ได้แก่ ไม้คลุมดินที่ปลูกในที่ร่มจัด เช่น เฟินชนิดต่างๆ เปปเปอร์โรเมีย เป็นต้น ปลูกในพื้นที่แห้งแล้ง เช่น แคคตัส อากาเว่ ลิ้นมังกร เป็นต้น ปลูกในสภาพพื้นที่ลาดชัน เช่น กระดุมทองเลื้อย ถั่วเปรู เป็นต้น ไม้คลุมดินที่มีระบบรากแน่น หนวดปลาหมึกแคระ ชุ่มกระต่ายเขียว เป็นต้น และไม้คลุมดินที่ปลูกตามผนังเช่น ดินตุ๊กแก พลูด่าง เป็นต้น จำแนกตามอายุการเจริญเติบโต ได้แก่ ไม้คลุมดินล้มลุกเช่น บานชื่นหนู กระดุมแสด ผีเสื้อ เป็นต้น ไม้คลุมดินอายุ 2 ฤดู เช่น ไชนิสפור เกิดมีนื้อท และไม้คลุมดินอายุยืน เช่น ผกากรองเลื้อย บานเช้า หัวใจม่วง เวอร์บีน่า เป็นต้น จำแนกตามลักษณะการเป็นไม้ออกและไม้ใบ ไม้คลุมดินที่เป็นไม้ออก เช่น พิทูเนีย พลับพลึงหนู หลิวไต้หวัน เป็นต้น ไม้ใบ ได้แก่ เฟินชนิดต่างๆ หนวดปลาหมึก เศรษฐีเรือนนอก จำแนกตามลักษณะการเจริญเติบโต ได้แก่ ไม้คลุมดินที่มีทรงพุ่มเลื้อยหรือเจริญเติบโตด้านข้างเจริญเติบโตเร็ว ทรงพุ่มแน่นไม่มีเนื้อไม้ และมีเนื้อไม้

(2) หญ้าสนามเพื่อการจัดภูมิทัศน์ เป็นพืชใบเลี้ยงเดี่ยวที่มีลักษณะการเจริญเติบโตติดต่อกันเป็นแผ่นคลุมดิน ลำต้นประสานกันทั้งบนดินและใต้ผิวดิน มีความทนทานต่อการเหยียบย่ำ และการตัดต่ำได้ดี ใบให้ความเขียวและความนุ่ม หญ้าสนามจำแนกตามสภาพภูมิอากาศที่ต้องการได้ 2 ประเภท คือ หญ้าที่ขึ้นได้ดีในเขตหนาว และหญ้าที่ขึ้นได้ดีในเขตร้อน หญ้าสนามในเขตร้อนที่สำคัญได้แก่ หญ้าสกุล Zoysia เช่น หญ้าญี่ปุ่น หญ้านวลน้อย หญ้าก้ามหมี สกุล Axonopus เช่น หญ้าพรมหรือหญ้าคาร์เพท หญ้ามาเลเซีย สกุล Cynodon เช่น หญ้าแพรก หญ้าแพรกลูกผสม

สกุล Stenotaphrum เช่น หญ้าเซนต์ออกัสติน สกุล Polytrias เช่น หญ้านวลจันทร์ (พิศาล ตันสิน และพรทิพย์ ;2553:6-6)

4) *พรรณไม้สกุลปาล์ม คล้ายปาล์ม และไผ่ในการจัดภูมิทัศน์* ปาล์มเป็นพืชใบเลี้ยงเดี่ยวที่อยู่ในตระกูล Palmaceae มีลักษณะเป็นพุ่ม ลำต้น และไม้เลื้อย จำแนกได้หลายลักษณะ ได้แก่ จำแนกตามลักษณะของลำต้น ได้แก่ ลำต้นเดี่ยว เช่น หมากสง ปาล์มยะวา เป็นต้น ลักษณะลำต้นแตกกอ เช่น หมากแดง หมากเหลือง ลักษณะลำต้นแตกกิ่ง เช่น ตาลกิ่ง ลักษณะลำต้นทอดเลื้อยไปตามผิวดิน เช่น ปาล์มเลื้อย ลักษณะลำต้นเกี่ยวพันหรือเลื้อยเกาะ เช่น หวายชนิดต่างๆ ไม่มีลำต้นเหนือพื้นดิน เช่น ปาล์มบังสุริย์ จำแนกตามลักษณะใบ ได้แก่ ใบรูปหางปลา เช่น ปาล์มไพลิน ปาล์มหางปลา รูปพัดจักเว้าตื้น เช่น ปาล์มจีบ ปาล์มเจ้าเมืองตรัง รูปพัดจักเว้าลึกครึ่งใบ เช่น ตาลแดง ตาลเหลือง รูปพัดจักเว้าลึกถึงสะดือ เช่น กะพ้อหนาม จิ้ง ใบรูปพัดแกนโค้ง เช่น ปาล์มซาบาล ตาลฟ้า ตาลกิ่ง รูปขนนก เช่น หมากเหลือง หมากเขียว รูปขนนกสองชั้น เช่น เต่าร้าง รูปเหลี่ยม เช่น ปาล์มบังสุริย์ การจำแนกไม้สกุลไผ่ตามลักษณะการเรียงตัวของเหง้าได้เป็น 4 ประเภท คือ กลุ่มที่มีระบบเหง้ากอกกลุ่ม ที่มีระบบเหง้าลำต้นเดี่ยว กลุ่มที่มีระบบเหง้าแบบกอและลำต้นเดี่ยวรวมกัน กลุ่มที่มีระบบเหง้าแบบเป็นกอแต่ส่วนของกอเหง้ายืดยาว นอกจากนี้ยังสามารถจำแนกโดยพิจารณาส่วนอื่นได้อีก ได้แก่ พิจารณาจากปมหัวลำ พิจารณาจากการแตกกิ่ง พิจารณาจากการออกดอก พิจารณาช่อดอก ดอก และเมล็ด เป็นต้น (สุกัญญา ชัยพงษ์และเบญจมาศ อยู่ประเสริฐ; 2553:7-5)

3.4.2 *วัสดุที่ไม่มีชีวิต หรือวัสดุที่ไม่ใช่พืชพรรณ* ที่นิยมนำมาใช้จัดสวน เพื่อให้สวนดูมีความสดใสร่าเริง มั่นคงแข็งแรง มีเรื่องราว และมีคุณค่ามากขึ้น จัดวางต้นไม้ง่าย ที่นิยมใช้ได้แก่ หิน กรวด ต่อไม้ ทางเดิน ฯลฯ

1) *หิน* ลักษณะของหินแต่ละชนิด วัสดุนี้ หินทะเล (marine rock) เป็นหินที่มีผิวละเอียด เรียบ ลักษณะเป็นก้อนกลม รียาวหรือเว้าแหว่ง เกิดจากการกัดเซาะของคลื่นทะเล นิยมใช้จัดสวนบริเวณที่เป็นน้ำตก ลำธาร หินภูเขา (mountain rock) นำมาจากภูเขาทั่วไปมีรูปร่างหลายลักษณะและ หลายสี เกิดจากการกัดเซาะของน้ำฝน แหล่งที่มาได้แก่ หินภูเขาจากอุทยานบุรี ราชบุรี นครราชสีมา และสระบุรี หินแม่น้ำ ลำธาร น้ำตก (river rock) เป็นหินที่ได้มาจาก แม่น้ำ ลำธาร น้ำตก ที่มีอยู่ทั่วไป รูปร่างเกิดจากการกัดเซาะของกระแสน้ำเกิดการขัดถูระหว่างหินผิวจึงเรียบ ลักษณะก้อนกลมมน หรือกลมแบน ส่วนใหญ่มีสีน้ำตาล หรือเทาเข้ม นิยมนำไปทำทางเดิน จัดตามริมน้ำ หรือใต้น้ำ หินกรวด (Water stone) เป็นหินที่มีขนาดเล็ก มีลักษณะแบนหรือกลมรี ใช้จัดสวน ลำธาร น้ำจำลอง หรือใช้จัดเพื่อเน้นกลุ่มของพรรณไม้ให้ดูเด่นขึ้น มีแหล่งที่มา ได้แก่ กรวดทะเล ซึ่งมีหลายลักษณะและหลายสี กรวดลำธาร แม่น้ำส่วนมากจะมีสีน้ำตาลหรือเขียว กรวดบก เป็นก้อนกลมสีขาว หินเกล็ดและทราย และ หินชนิดอื่นๆที่มีในท้องถิ่น เช่น หินปูน ศิลาแลง หินฟันม้า

หินทราย หินภูเขาไฟ หินชั้นหรือหินชนวน หินไม้กลายเป็นหิน ฯลฯ (ประเวศ ไชยวงศ์; 2547:73)

2) *ทางเดิน* วัสดุที่ใช้ทำทางเดินที่นิยมมีหลายชนิด ได้แก่ หินชั้น อิฐมอญ หินกาบ ศิลาแลง กรวดหรือทรายล้าง หินทราย หินชนวน ไม้ดินเผา แผ่นทางเดินสำเร็จรูป เป็นต้น

3) *วัสดุตกแต่งประดับสวน* อาจเป็นวัสดุตามธรรมชาติ หรือเป็นวัสดุที่มนุษย์สร้างขึ้นนอกเหนือจาก หิน ดิน ไม้ กรวด ทราย ได้แก่ รูปปั้น กระถาง อ่างบัว บ่อน้ำพุ น้ำตก ตะเกียง หิน เครื่องปั้นดินเผา ตุ๊กตาเซรามิก กระบะต้นไม้ ชุ่มไม้เลื้อย ศาลา และอื่นๆ

สรุปได้ว่า องค์ประกอบที่ใช้ในการจัดภูมิทัศน์เป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยให้การจัดภูมิทัศน์มีความสวยงามลงตัว แบ่งเป็น 2 กลุ่มใหญ่ๆ คือ วัสดุพืชพรรณที่เป็นสิ่งมีชีวิต ซึ่งจะเป็นส่วนที่ช่วยให้ภูมิทัศน์ มีชีวิตชีวา และเพื่อใช้ประโยชน์ตามวัตถุประสงค์ เช่น ให้ออก ใบสีสวยตามฤดูกาล ให้ร่มเงาและความร่มรื่น ปิดบังอำพรางทิวทัศน์ที่ไม่งามมอง ป้องกันมลภาวะทางกลิ่น ฝุ่นละออง เสียงรบกวน ป้องกันการพังทลายของดิน ประกอบด้วยพรรณไม้ยืนต้น ไม้พุ่ม ไม้คลุมดิน ไม้พุ่มคลุมดิน ไม้เลื้อย ปาล์ม พรรณไม้คลุมดินและไม้ชนิดต่างๆ และเพื่อให้ภูมิทัศน์สวยงามลงตัว จำเป็นต้องมียุทธศาสตร์ประกอบกันอีกที่ไม่ใช่พืชพรรณทั้งที่เป็นวัสดุธรรมชาติและวัสดุที่มนุษย์ปรุงแต่งขึ้น ได้แก่ หิน กรวด ชนิดต่างๆ ดิน ไม้ ตะเกียงหิน ทางเท้า ตุ๊กตาหิน ปูนปั้น ดินเผา เซรามิก กระถางหรือภาชนะปลูกพืชพรรณรูปแบบต่างๆ ทำให้งานภูมิทัศน์มีความสวยงามสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น (พรรณเพ็ญ นายปรีชา; 2551:64)

3.5 การออกแบบภูมิทัศน์ในบ้านพักอาศัย

หลักและวิธีการจัดภูมิทัศน์ในบ้านพักอาศัย ประกอบด้วย การรับงานโครงการ (project acceptance) เป็นการศึกษาข้อตกลงเบื้องต้นกับเจ้าของบ้านเพื่อทราบความต้องการขอบข่ายของงาน และการเสนอโครงการศึกษาบริเวณ การพบเจ้าของบ้านเพื่อสร้างข้อตกลงความต้องการด้านต่างๆ สภาพปัญหา ศักยภาพและงบประมาณ จัดลำดับความต้องการ และบริการโดยวิธีการพบปะพูดคุย สัมภาษณ์และสอบถามมีรายละเอียดต่างๆ ได้แก่ การแนะนำความเป็นไปได้ของบริเวณ ศักยภาพเบื้องต้นของบริเวณ เช่น การใช้สอยพื้นที่ที่ศักยภาพและมุมมองการเจรจาขอบข่ายงานและบริการ ขั้นตอนการเสนองานออกแบบและการพิจารณาหลักการและวิธีการคิดค่าบริการ ตามมาตรฐานการประกอบวิชาชีพ เพื่อพิจารณาและรับงานตามข้อตกลง และทำสัญญาจ้างครอบคลุมขอบข่ายการบริการเพื่อให้เป็นที่ยอมรับร่วมกัน การวิจัยและวิเคราะห์พื้นที่ (site research and analysis) ประกอบด้วย 3 ส่วนคือ 1) การเตรียมแบบแปลนพื้นฐานและการรังวัดพื้นที่ 2) การสำรวจเก็บข้อมูล การวิเคราะห์ภายในพื้นที่และสภาพแวดล้อมที่เกี่ยวข้อง และ 3) การศึกษาข้อมูลผู้ใช้สอยและความต้องการ เริ่มต้นจากการเตรียมแบบแปลนพื้นฐานและการรังวัดพื้นที่ ได้แก่ รูปร่างและขนาดของแปลงที่ดิน เช่น รูปสี่เหลี่ยมจัตุรัส สี่เหลี่ยมผืนผ้า ขนาดแปลงที่ดิน แบ่งเป็น พื้นที่ขนาดเล็ก

ขนาดกลาง ขนาดค่อนข้างใหญ่ และขนาดใหญ่ มีพื้นที่ 400 ตารางเมตร 800 ตารางเมตรขึ้นไป 1,200 ตารางเมตรขึ้นไป และ 3,300 ตารางเมตรขึ้นไป ตามลำดับ เป็นส่วนที่แสดงโครงสร้างพื้นฐานเดิมที่อยู่บนผิวพื้นที่ดิน เช่น ถนน ลาน ระเบียงและชาน ผังและรั้ว พืชพรรณและองค์ประกอบอื่นๆ การสำรวจเก็บข้อมูล การวิเคราะห์ ภายในพื้นที่และสภาพแวดล้อมที่เกี่ยวข้อง ทั้งปัจจัยทางธรรมชาติและปัจจัยที่มนุษย์สร้างขึ้น ได้แก่ ที่ตั้งและสภาพแวดล้อม ประวัติความเป็นมา เพื่อบ้านรอบข้าง การสัญจรโดยรอบ สภาพอาคารสิ่งก่อสร้างของพื้นที่รอบข้าง ความลาดชันและรูปทรงของที่ดิน ทิศทางและรูปแบบการระบายน้ำ แหล่งน้ำธรรมชาติ คุณลักษณะและโครงสร้างของดิน พืชพรรณ ภูมิอากาศและแนวโครงของดวงอาทิตย์ สิ่งอำนวยความสะดวก กิจกรรมและการใช้สอย วิถีชีวิตที่เป็นต้น และการศึกษาข้อมูลผู้ใช้สอยและความต้องการ พิจารณาจาก กลุ่มความสัมพันธ์ สถานภาพของผู้ใช้ในเรื่อง เพศ วัย การศึกษา วัฒนธรรม เศรษฐกิจ และค่านิยมด้านต่างๆ และการศึกษาข้อมูลจากเจ้าของบ้านและผู้ใช้สอย การออกภูมิทัศน์นั้นก่อออกแบบควรทราบถึงวัตถุประสงค์ว่าเป็นการจัดเพื่ออะไร เช่น เพื่อการพักผ่อน ประกอบอาคารให้ดูสวยงามร่มรื่น สร้างความโอ่อ่าให้ กับอาคาร เพื่อเป็นจุดสนใจให้แก่ผู้พบเห็น เพื่อแก้ไขสภาพตัวอาคารและสภาพแวดล้อมให้ดีขึ้น เพื่อลดมลภาวะรอบด้าน และต้องทราบว่าเจ้าของบ้านต้องการสวนลักษณะใด เป็นสวนธรรมชาติหรือสวนแบบประดิษฐ์ที่สำคัญคือด้านงบประมาณเพราะเป็นตัวแปรที่สำคัญในการกำหนดแบบ จากข้อมูลด้านต่างที่ได้ศึกษาวิเคราะห์แล้ว ในขั้นตอนการเขียนแบบต้องกำหนดประโยชน์ใช้สอยและวางผังสิ่งประกอบสวนและไม่ประดับลงในแบบแปลน การเขียนแบบแปลนนี้นักออกแบบต้องเขียนแบบให้ชัดเจน เข้าใจง่ายแบบที่จำเป็นต้องเขียน ได้แก่ แปลน(plan) หรือแบบที่มองจากด้านบน (top view) รูปตั้ง (elevation) เป็นรูปที่เขียนโดยกำหนดพื้นดินเป็นระดับสายตา และทัศนียภาพ (perspective view) เป็นแบบที่มองเห็น มิติความกว้าง ความลึก และความสูง ในการเขียนแบบเพื่อนำเสนอมียหลายรูปแบบ เช่น แบบแปลนที่สมบูรณ์แล้ว (master plan) ครอบคลุมตำแหน่งอาคารและสิ่งก่อสร้างตลอดจนองค์ประกอบต่างๆ ของสวน ได้แก่ สวน สนาม ถนน ทางเดิน สระน้ำและอื่นๆ แบบแปลนในส่วนที่ต้องดำเนินการ (site plan) อาจเป็นบางส่วนของ master plan แบบแปลนขยายรายละเอียดปลีกย่อยบางจุด (detail plan) แบบแสดงรายละเอียดโครงสร้างและวัสดุ (construction plan) แบบแสดงการสัญจรและการเชื่อมโยงระหว่างจุดต่างๆ (schematic plan) แบบแปลนแสดงรายละเอียดของพืชพรรณ (planting plan) ทั้งนี้ในการออกแบบต้องมีมากกว่าหนึ่งครั้ง เพราะเมื่อเสนอเจ้าของบ้านแล้วอาจขอปรับเปลี่ยนแก้ไข งบประมาณ และรายละเอียดให้เป็นที่พอใจของทั้งสองฝ่าย (อัจฉริ เหมสันต์; 2551:147)

สรุปได้ว่า การศึกษาสภาพพื้นที่เพื่อสร้างข้อตกลงร่วมกันระหว่างเจ้าของบ้านกับนักออกแบบ โดยการทำความเข้าใจด้านความต้องการ ขอบข่ายของงานและบริการ เพื่อพิจารณา

ความเป็นไปได้เบื้องต้นเพื่อการพัฒนาบริเวณ ลักษณะของงานและบริการ รูปแบบการเสนอแบบแปลน และอัตราค่า บริการให้เป็นข้อตกลง และ การศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลเป็นการสำรวจ เก็บรวบรวมข้อมูลปัจจัยด้านต่างๆ เพื่อให้ทราบถึงลักษณะของข้อมูลทางกายภาพ วัฒนธรรม ศูนย์ทรัพยากร ความงาม ปัญหาและข้อจำกัดต่างๆ ของข้อมูลพื้นที่เพื่อนำมาใช้ในการออกแบบ ป้องกันปัญหาที่จะเกิดขึ้นในอนาคต การวิเคราะห์ความต้องการของผู้ใช้สอย ต้องสามารถจัดลำดับความสำคัญของความต้องการต่างๆ ให้เป็นสัดส่วน เพื่อประกอบการตัดสินใจในการออกแบบและนำเสนอสาระข้อตกลง มาจัดทำสัญญาการจ้างงานเพื่อให้เป็นที่ยอมรับร่วมกัน

4. บริบทการดูแลรักษาบำรุงรักษาและซ่อมบำรุงภูมิทัศน์ในบ้านพักอาศัย

4.1 การดูแลบำรุงรักษาสนามหญ้า (maintenance lawns) สนามหญ้าเป็นส่วนสำคัญส่วนหนึ่งของการจัดภูมิทัศน์ในบริเวณบ้านพักอาศัย สนามหญ้าเป็นแผ่นพรมที่มีชีวิตผืนใหญ่ เป็นส่วนที่ทำให้บ้านดูเด่นเป็นสง่า มองดูเป็นระเบียบ ให้ความเย็น และอากาศบริสุทธิ์แก่บริเวณ (พิศาลตันสิน และพรทิพย์ อุดมสิน; 2553:6-55)

4.1.1 การให้น้ำ หลังปลูกหญ้าสนามต้องให้น้ำทุกๆ 2 ชั่วโมงเป็นอย่างน้อย แต่ไม่ควรให้มากเกินไปจะทำให้หญ้าเน่า ให้เพียงพอเลี้ยงใบหญ้าไม่ให้เหี่ยว จะทำให้รากหญ้างอกเร็ว หลังปลูกหญ้าประมาณ 2 สัปดาห์ควรตัดหญ้าให้สม่ำเสมอ อัตราการให้น้ำสนามหญ้าขึ้นอยู่กับปัจจัยสำคัญได้แก่ 1) สภาพฟ้าอากาศมีผลต่อการคายน้ำของพืช การระเหยน้ำจากดิน ถ้าอุณหภูมิสูง ลมพัดแรง แสงแดดจัด ทำให้หญ้ามีความต้องการน้ำสูงขึ้น 2) ชนิดของดิน เนื่องจาก ดินทราย ดินร่วน ดินเหนียว มีสมบัติทางกายภาพที่แตกต่างกัน จึงมีผลต่อประสิทธิภาพการอุ้มน้ำหรือการเก็บซับน้ำได้ไม่เท่ากัน 3) อัตราการซึมของน้ำลงในดิน พื้นที่แต่ละแห่งมีน้ำขังเร็วหรือช้าแตกต่างกัน การรดน้ำสนามหญ้าแต่ละครั้งจึงต้องพิจารณาถึงอัตราการซึมของน้ำต่อชั่วโมง 4) ชนิดของหญ้าและความต้องการน้ำของหญ้าไม่เท่ากัน ขึ้นอยู่กับลักษณะของราก ความลึกของราก 5) โรคหญ้า สภาพแวดล้อมที่ไม่เหมาะสม เนื่องจากอุณหภูมิสูง ความชื้นในดินสูงเกินไปทำให้หญ้าว่อนแอ เชื้อโรคเจริญเติบโตได้เร็ว และ 6) ขนาดของสนามหญ้า เป็นตัวกำหนดปริมาณน้ำที่ให้

4.1.2 การให้ปุ๋ยสนามหญ้า การให้ปุ๋ยสนามหญ้ามีรายละเอียดดังนี้ 1) ในโตรเจนเป็นธาตุอาหารที่มีความสำคัญต่อการเจริญเติบโตของหญ้ามกกว่าธาตุอื่นๆ ถ้าหญ้ายอยู่ในสภาวะการเจริญเติบโตปกติเราจะใช้ปุ๋ยในโตรเจน ปีละ 15.40 กิโลกรัมต่อไร่ 2) ฟอสฟอรัส ใช้น้อยกว่าปุ๋ยในโตรเจน เพราะปุ๋ยฟอสฟอรัสมีในธรรมชาติบ้างแล้วแต่ควรมีการใส่เพิ่มเติม เมื่อดินเป็นกรดหญ้าจะไม่สามารถดูดฟอสฟอรัสไปใช้ได้ ในหนึ่งปี หญ้าต้องการปุ๋ยฟอสฟอรัส เพียงร้อยละ 10 -

20 3) ปุ๋ยโปแตสเซียมใช้ในปริมาณมากกว่าฟอสฟอรัส แต่น้อยกว่าไนโตรเจน และแคลเซียม รูปของธาตุอาหารที่พืชนำไปใช้ได้ เรียกว่าโปแตสเซียมออกไซด์ (K_2O) ความถี่ในการใส่ปุ๋ยอาจใส่ปีละ 2 ครั้ง หรือ 4 ครั้ง ก็ได้ตามความสะดวก แต่ต้องแบ่งปุ๋ยเป็นส่วนๆ เท่าๆ กัน ฤดูฝนควรใส่บ่อยครั้งกว่าเพราะปุ๋ยมีโอกาสถูกชะล้างได้มากกว่า (สิน พันธุ์พินิจ; 2538: 120-123)

สรุปได้ว่า สนามหญ้าเป็นองค์ประกอบที่สำคัญของสวน การดูแลบำรุงรักษาสนามหญ้าต้องพิจารณา ถึงสภาพดินฟ้าอากาศ ชนิดของดิน อัตราการซึมของน้ำลงสู่ดิน ชนิดของหญ้า รวมทั้งต้องคำนึงถึงการควบคุมโรคและแมลงศัตรูของหญ้า และการปรับปรุงสภาพสนามหญ้า โดยการเพิ่มธาตุอาหาร ปรับปรุงสภาพของสนามหญ้าอย่างสม่ำเสมอเพื่อให้เกิดความสวยงาม คงทน

4.2 การดูแลบำรุงรักษาพืชพรรณ (maintenance plants) การดูแลพืชคลุมดิน ไม้พุ่ม ไม้ยืนต้น มีวิธีการดังนี้

4.2.1 การให้น้ำ พืชคลุมดินที่ปลูกใหม่ต้องการความชื้นมาก บางพื้นที่อาจต้องให้น้ำต่อเนื่อง 4-6 สัปดาห์ เพื่อให้พืชคลุมดินมีความสมบูรณ์ ควรเพิ่มความถี่ในการให้น้ำในช่วงที่มีอากาศร้อนเพื่อป้องกันความร้อนและการระเหยน้ำของพืช ส่วนการให้น้ำไม้พุ่ม ปริมาณของน้ำที่ให้น้ำขึ้นอยู่กับชนิดและความต้องการน้ำ บางชนิดอาจให้ระยะ 2-3 วันต่อครั้งหรือบางชนิดจำเป็นต้องให้ทุกวัน วิธีการให้อาจใช้สายยาง สปริงเกลอร์ หรือน้ำหยด การให้น้ำไม้ยืนต้น ควรรดน้ำอย่างน้อยวันละครั้งในเวลาเช้าหรือช่วงเย็น

4.2.2 การให้ปุ๋ย ในการดูแลพืชพรรณให้ได้รับสารอาหารที่เพียงพอต่อการเจริญเติบโต พิจารณาได้ 2 ส่วน ได้แก่ เวลาที่เหมาะสมแก่การให้ปุ๋ย ไม้ยืนต้นควรให้เวลาที่มีแสงแดดตอนเช้าจนถึงสาย เป็นช่วงเวลาที่อุณหภูมิพอเหมาะ และวิธีการให้ปุ๋ยกล้าไม้ ควรให้ปุ๋ยเพื่อเร่งการเจริญเติบโต และเมื่อต้นไม้เจริญเติบโตแล้วสามารถลดปริมาณการให้ปุ๋ยหรือเว้นระยะการให้ปุ๋ย วิธีการให้ปุ๋ยมีแนวปฏิบัติ คือ การให้ปุ๋ยอินทรีย์ โดยการผสมดินพร้อมกับการปลูก ได้แก่ ปุ๋ยคอก ใบไม้ผุ การให้ปุ๋ยแต่งหน้า เป็นการโรยปุ๋ยบริเวณผิวดินรอบต้น ก่อนการให้ปุ๋ยควรพรวนดินบริเวณโคนต้นหลังใส่ปุ๋ยจึงพรวนดินกลับ และ การให้ปุ๋ยเร่ง เพื่อให้ต้นไม้เจริญเติบโตเร็วกว่าปกติ เพื่อให้ต้นไม้ออกใบ ออกดอก ออกผล ตามความต้องการของเจ้าของสวน

4.2.3 การริดกิ่ง หรือการตัดแต่ง (trimming and pruning) ในกรณีที่ต้นไม้มีกิ่งมากเกินไป เรือนยอดทึบ แสงสว่างส่องไม่ถึง ลมพัดไม่ผ่าน อาจก่อให้เกิดโรค แมลงระบาดได้ การตัดแต่งกิ่งช่วยให้ต้นไม้สวยงาม และป้องกันโรคแมลงทำลาย การตัดแต่งกิ่งมีหลักการคือ ตัดแต่งกิ่งที่เป็นโรค ตัดกิ่งที่คดงอหรือหักเสียหาย กิ่งแห้งหรือกิ่งที่มีกาฝาก ริดกิ่งเพื่อบังคับรูปทรง (เฉลิมศักดิ์ ตุ่มหิรัญ; 2553:4-42)

4.2.4 การป้องกันโรคและแมลง ควรใช้หลายวิธีร่วมกัน ได้แก่ การปลูกพืชหลายชนิดร่วมกัน รักษาแปลงปลูกให้สะอาด เลือกพันธุ์พืชที่แข็งแรง ตัดแต่งทรงพุ่มให้โปร่งเพื่อให้แสงแดดส่องถึง ปรับปรุงดินให้เหมาะสม หากพบการระบาดของควรรีบแก้ไขโดยการตัดแต่งกิ่งหรือใช้สารเคมีอนุรักษ์ตัวห้ำ ตัวเบียน ที่เป็นศัตรูธรรมชาติ ใช้จุลินทรีย์ในการกำจัดโรคและแมลง หากจำเป็นต้องใช้สารเคมีควรใช้อย่างระมัดระวัง

สรุปได้ว่า ในการจัดภูมิทัศน์เพื่อให้เกิดความงามตามความประสงค์จำเป็นต้องใช้วัสดุพืชพรรณเป็นองค์ประกอบ ซึ่งเป็นสิ่งมีชีวิต เป็นองค์ประกอบที่สำคัญที่ทำให้สภาพภูมิทัศน์มีความสวยงาม มีชีวิตชีวา มีความเคลื่อนไหว ทำให้ส่วนมีความเคลื่อนไหวเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา เพื่อให้ส่วนยังคงความสวยงาม ตอบสนองทางด้านอารมณ์ความรู้สึกทางร่างกายและจิตใจของผู้พักอาศัยในบ้านและผู้พบเห็น นอกเหนือจากการเลือกวัสดุพืชพรรณที่เหมาะสมแล้ว การดูแลและบำรุงรักษาพืชพรรณอย่างสม่ำเสมอ มีความสำคัญอย่างยิ่ง เพราะจะเป็นส่วนช่วยยืดอายุของสวนให้ให้คงความสวยงามอยู่อย่างยาวนาน ได้แก่ การให้น้ำ การให้ปุ๋ย การตัดแต่งกิ่ง การป้องกันกำจัดโรคแมลงศัตรูพืช

4.3 การซ่อมบำรุงภูมิทัศน์ในบ้านพักอาศัย

4.3.1 การบูรณะสนามหญ้า เป็นวิธีการซ่อมแซม ปรับปรุง หรือรื้อสนามเก่าที่เสื่อมโทรมหมดสภาพแล้วทำใหม่ ให้กลับเป็นสนามหญ้าที่สวยงามสมบูรณ์ได้เหมือนเดิม สนามหญ้าที่ผ่านการใช้งานนานๆ จะมีวัชพืชขึ้นมากและมีร่มเงาไม้ใหญ่ทำให้หญ้าสนามตาย การอัดแน่นของสนาม การเหยียบย่ำหรือการยุบตัวของดิน จะส่งผลต่อการเจริญเติบโตของหญ้าและจุลินทรีย์ในดิน การบูรณะสนามหญ้าที่เสื่อมโทรมควรทำในฤดูร้อน ระหว่างเดือนมกราคมถึงเดือนพฤษภาคม โดยปฏิบัติ 2 วิธี คือ การบูรณะสนามหญ้าบางส่วน และการบูรณะสนามหญ้าแบบสมบูรณ์

1) **การบูรณะสนามหญ้าบางส่วน** เป็นการซ่อมแซมสนามหญ้าบริเวณที่หญ้าตาย หรือไม่เจริญเติบโต โดยการตัดหญ้าให้สั้น คราดเอาชั้นของเศษหญ้าออกทำให้หน้าดินโปร่งแล้วใส่ปุ๋ยและปูนขาวปรับปรุงให้ดินมีสภาพดีเหมือนแปลงปลูกหญ้าใหม่แล้วนำแผ่นหญ้ามารูปอกให้เต็มหรือหว่านเมล็ดหญ้าแล้วแต่วิธีที่สะดวก

2) **การบูรณะสนามหญ้าแบบสมบูรณ์** เป็นการบูรณะทั้งสนามเพราะเสื่อมสภาพมาก มีวัชพืชจำนวนมาก สนามหญ้าไม่ปลอดภัย เช่น มีเศษหินปะปนอยู่มาก คุณภาพดินเลว การระบายน้ำไม่ดี พื้นสนามไม่สม่ำเสมอ การบูรณะต้องทำแบบการสร้างสนามหญ้าใหม่ ได้แก่ การกำจัดวัชพืช ทำพื้นสนามให้โปร่งทำให้ดินมีช่องอากาศ คราดเกลี่ยปรับระดับสนาม ใส่ปุ๋ย ใส่ปูนขาวเพื่อปรับสภาพให้ดินดีหว่านเมล็ดหญ้าให้ทั่วสนาม หรือปูหญ้าแผ่นให้เต็มพื้นที่ที่เตรียมไว้ บดทับด้วยลูกกลิ้งแล้วรดน้ำให้ชื้นจนกว่าเมล็ดหญ้าจะงอกหรือหญ้าแผ่นจะติดดี (สิน พันธุ์พินิจ;

2538:184)

4.3.2 การปรับปรุงและเปลี่ยนแปลงบรรยากาศในสวน เนื่องจากเราไม่สามารถรักษาสภาพสวนให้คงความสวยงามสมบูรณ์ได้ตลอด เพราะพืชพรรณเป็นสิ่งมีชีวิต มีการเคลื่อนไหว เช่น การเจริญเติบโต การออกดอกออกผล ถูกโรคแมลงเข้าทำลาย การตาย หรือได้รับผลกระทบจากสภาพแวดล้อม ทำให้ชำรุดเสียหายและหมดสภาพ จึงมีความจำเป็นต้องมีการปรับปรุงและเปลี่ยนแปลงสวนโดยพิจารณาเป็นกรณีไป เช่น กรณีต้นไม้หมดอายุหรือตายควรหาไม้มาเปลี่ยน การเปลี่ยนแปลงความเป็นอยู่และสมาชิกในครอบครัว การเปลี่ยนแปลงแก้ไขตัวอาคารบ้านพักอาศัย และอายุของสวนนานอาจเกิดความเบื่อหน่ายหรือต้องการเปลี่ยนแปลงบรรยากาศ (พรรณเพ็ญ ญาปรีชา; 2551:8)

5. บริบทบุคคลที่เกี่ยวข้องกับการจัดภูมิทัศน์ในบ้านพักอาศัย

5.1 ความหมายของผู้ซื้อ พฤติกรรมของผู้ซื้อและความสำคัญของผู้ซื้อ

ความหมายของผู้ซื้อ ผู้ซื้อ หรือ ลูกค้า หมายถึง ผู้ซื้อสินค้าหรือจะซื้อสินค้าโดยมีความพึงพอใจสินค้าไปเพื่อตอบสนองความต้องการของตนเองในด้านต่างๆ “ผู้ซื้อ” เป็นผู้ที่ทำการซื้อสินค้าโดยที่ผู้ซื้ออาจไม่ได้เป็นผู้ใช้หรือบริโภคนสินค้า ส่วน “ผู้บริโภค” เป็นบุคคลหนึ่งหรือหลายคนที่แสดงออกซึ่งสิทธิที่จะต้องการสินค้าที่เสนอขายอยู่ในตลาด และเป็นผู้ที่มีความต้องการซื้อ มีอำนาจซื้อ และพฤติกรรมการบริโภค (ถัดดา พิศาลบุตร และ ปิยะดา พิศาลบุตร 2552: 5-642)

ผู้ซื้อ (buyer) หมายถึง บุคคลหรือองค์การธุรกิจที่ทำการซื้อผลิตภัณฑ์ในกระบวนการซื้อ โดยปกติผู้ซื้อก็คือ “ลูกค้า” (customer) ของกิจการ

ลูกค้า (customer) หมายถึง ผู้ที่ได้ทำการซื้อผลิตภัณฑ์ของกิจการและเป็นผู้ที่ได้รับผลประโยชน์จากผลิตภัณฑ์นั้น และอาจรวมถึง “ผู้มุ่งหวัง” (prospect) ซึ่งเป็นบุคคลหรือองค์การที่อยู่ในข่ายที่คาดว่าจะซื้อผลิตภัณฑ์ของกิจการ และหากผู้มุ่งหวังตัดสินใจซื้อสินค้าก็จะหมายถึง ลูกค้า (เสาวภา มีถาวรกุล ;2551:5-49)

ผู้บริโภค หมายถึงบุคคล ธุรกิจ องค์การการกุศล และหน่วยงานภาครัฐที่ซื้อและใช้สินค้าและบริการที่กิจการนำออกวางตลาด (เชาว์ โรจนแสง; 2552:3-127)

สรุป ได้ว่าผู้ซื้อหรือ ลูกค้า หรือผู้บริโภคจึงเป็นบุคคลหรือองค์การธุรกิจ องค์การการกุศล หน่วยงานภาครัฐที่ซื้อสินค้าหรือผลิตภัณฑ์ ที่มีความต้องการและความพึงพอใจสินค้า มีอำนาจในการซื้อ มีพฤติกรรมการซื้อหรือบริโภค ซึ่งอาจเป็นผู้บริโภคสินค้าเองหรือเป็นเพียงผู้มีอำนาจในการซื้อ

พฤติกรรมผู้ซื้อ การกระทำของบุคคลใดบุคคลหนึ่งที่เกี่ยวข้องกับการแลกเปลี่ยนซื้อสินค้าและบริการด้วยเงิน รวมถึงกระบวนการตัดสินใจซึ่งเป็นตัวกำหนดให้มีการกระทำ หรือปฏิกิริยาของบุคคลที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับการได้รับและการใช้สินค้าและบริการทางเศรษฐกิจ (เสาวภา มีถาวรกุล; 2551:5-49)

พฤติกรรมผู้ซื้อ หรือพฤติกรรมผู้บริโภค (consumer behavior) หมายถึง การกระทำ หรือการแสดงออกใดๆ ของผู้บริโภคในการเลือกซื้อสินค้าและบริการเพื่อสนองความต้องการของตน ภายใต้สภาวะการณ์ที่เป็นอยู่ (ลัดดา พิศาลบุตร และ ปิยะดา พิศาลบุตร 2552:5-642)

สรุปได้ว่า การกระทำหรือการแสดงออกใดๆ ของบุคคลหนึ่งบุคคลใดที่เกี่ยวข้องกับการซื้อหรือแลกเปลี่ยนสินค้าและบริการด้วยเงิน เพื่อตอบสนองความต้องการของตนภายใต้สภาวะการณ์ต่างๆ

ความสำคัญของผู้ซื้อ ผู้ซื้อมีความสำคัญต่อการดำเนินการด้านการตลาดที่สำคัญ คือ กิจการสามารถพัฒนากลยุทธ์การตลาดให้สอดคล้องกับพฤติกรรมของผู้ซื้อหรือผู้บริโภคที่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลาพร้อมกับการเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อมที่เกิดขึ้น กิจการสามารถติดตามพฤติกรรมผู้บริโภคเพื่อพัฒนากลยุทธ์การตลาดที่เหมาะสม สอดคล้องกับพฤติกรรมความต้องการหรือความพึงพอใจของผู้บริโภคได้ตลอดเวลา (ภวัต เจียมจิณฉัตร; 2552: 8-7)

5.2 ความสำคัญของผู้ซื้อ พฤติกรรมผู้บริโภคเป็นปัจจัยกำหนดพฤติกรรมของผู้ซื้อ หรือ พฤติกรรมของผู้ซื้อจะเป็นไปตามพฤติกรรมของผู้บริโภค พฤติกรรมของผู้บริโภคมีความสำคัญต่อการดำเนินการด้านการตลาดที่สำคัญ คือ กิจการสามารถพัฒนากลยุทธ์การตลาดให้สอดคล้องกับพฤติกรรมของผู้บริโภคที่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลาพร้อมกับการเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อมที่เกิดขึ้น กิจการสามารถนำเสนอสินค้าที่มีคุณค่าต่อลูกค้า หากผู้ประกอบการสามารถรับรู้ว่าการปฏิสัมพันธ์ระหว่างสิ่งที่เกี่ยวข้องกับความคิด ความรู้สึกของผู้บริโภคและสภาพแวดล้อม จะสามารถตอบสนองต่อความต้องการด้านการตลาดได้ดีขึ้น และกิจการสามารถติดตามพฤติกรรมผู้บริโภคเพื่อพัฒนากลยุทธ์การตลาดที่เหมาะสมทันสมัย เพื่อให้สอดคล้องกับพฤติกรรมของผู้บริโภคได้ตลอดเวลา (ลัดดา พิศาลบุตรและ ปิยะดา พิศาลบุตร; 2552:5-642)

5.2.1 แนวทางการวิเคราะห์ตลาดผู้บริโภค การศึกษาถึงการแสดงออกใดๆ ของผู้บริโภคในการเลือกซื้อสินค้าและบริการในสถานการณ์ต่างๆ เป็นการศึกษาหาคำตอบจาก 6 Ws และ 1H ซึ่งประกอบด้วย Who ใครคือผู้ซื้อสินค้า What ผู้ซื้อต้องการซื้ออะไร When ผู้ซื้อต้องการซื้อเมื่อไร Where ผู้ซื้อต้องการซื้อที่ไหน Why ทำไมจึงต้องซื้อ Whom ซื้อเพื่อใครและใครมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อ และ How ซื้ออย่างไร การศึกษาพฤติกรรมผู้บริโภค ทำให้นักการตลาดหรือผู้ประกอบการคาดคะเนได้ถึงปฏิกิริยาของผู้บริโภคต่อข้อมูลการส่งเสริมการตลาด และเข้าใจถึงการ

จัดซื้อของผู้บริโภค ซึ่งเป็นพฤติกรรมในการค้นหา การซื้อ การใช้ การประเมินและการโน้มน้าวที่ผู้บริโภคคาดหวังที่จะได้รับการสนองตอบต่อความต้องการ การค้นหาคำตอบของผู้บริโภคด้วย 6Ws และ 1H เป็นการวิเคราะห์พฤติกรรมผู้บริโภคเพื่อให้ผู้ประกอบการนำมาใช้ในการดำเนินการตลาดเพื่อหาคำตอบในคำถาม 7 ข้อ ประกอบด้วย Who ใครคือผู้ซื้อสินค้า ใครอยู่ในตลาดเป้าหมาย ลักษณะกลุ่มเป้าหมายประกอบด้วยด้านต่างๆ คือ ประชากรศาสตร์ ภูมิศาสตร์ จิตพิสัยหรือจิตวิเคราะห์ และพฤติกรรมศาสตร์ What ผู้ซื้อต้องการซื้ออะไร ผู้บริโภคซื้ออะไร ต้องการคุณสมบัติหรือองค์ประกอบของสินค้าที่แตกต่างหรือเหนือคู่แข่งอย่างไร Why ทำไมจึงต้องซื้อ ผู้บริโภคสนองตอบความต้องการด้านร่างกายและด้านจิตวิทยา ได้แก่ ปัจจัยด้านจิตวิทยา ปัจจัยด้านสังคมและวัฒนธรรม และปัจจัยเฉพาะบุคคล When ผู้ซื้อต้องการซื้อเมื่อไร (ลัดดา พิศาลบุตรและ ปิยะดา พิศาลบุตร; 2552:5-642)

5.2.2 ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการซื้อของผู้ซื้อ ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการซื้อของผู้บริโภคแบ่งออกได้เป็น 4 ปัจจัยใหญ่ๆ ได้แก่ ปัจจัยทางวัฒนธรรม ปัจจัยทางสังคม ปัจจัยส่วนบุคคลและ ปัจจัยทางจิตวิทยา

1) **ปัจจัยทางวัฒนธรรม** ประกอบด้วย (1) วัฒนธรรม เป็นรูปแบบหรือวิถีชีวิตที่คนส่วนใหญ่ในสังคมยอมรับ และปฏิบัติยึดถือกันมาช้านาน ได้แก่ ค่านิยม การแสดงออก วิธีปฏิบัติในการดำเนินชีวิต จึงเป็นปัจจัยพื้นฐานในการกำหนดความต้องการและพฤติกรรมของมนุษย์ (2) วัฒนธรรมย่อย เป็นตัวจำแนกลักษณะและกระบวนการทางสังคมเฉพาะอย่างสำหรับสมาชิกในสังคม ได้แก่ ชนชาติ ศาสนา กลุ่มภูมิภาค จึงเป็นปัจจัยกำหนดการออกแบบผลิตภัณฑ์ การจัดกิจกรรมที่สอดคล้องกับกลุ่มวัฒนธรรม (3) ชนชั้นทางสังคม ตัวบ่งชี้ชนชั้นทางสังคมมีหลายอย่าง เช่น รายได้ การศึกษา อาชีพ เป็นต้น จะส่งผลให้คนที่อยู่ในชนชั้นทางสังคมเดียวกันมีพฤติกรรมการบริโภคที่เหมือนกัน และบริโภคแตกต่างจากชนชั้นทางสังคมที่แตกต่างกัน สะท้อนให้เห็นถึงค่านิยมในเรื่องสินค้าและบริการต่างๆ เช่นรูปแบบเสื้อผ้า การตกแต่งบ้าน อาหารที่รับประทาน การเลือกรับสื่อต่างๆ เป็นต้น

2) **ปัจจัยทางสังคม** ได้แก่ กลุ่มอ้างอิง ครอบครัว และบทบาทและสถานภาพ กลุ่มอ้างอิง มีอิทธิพลทางตรงและทางอ้อมต่อทัศนคติ รูปแบบการดำเนินชีวิต และพฤติกรรมของผู้บริโภค บุคคลมักได้รับอิทธิพลจาก 3 กลุ่ม คือ (1) กลุ่มปฐมภูมิ เช่น ครอบครัว เพื่อนสนิท จะมีอิทธิพลต่อบุคคลอย่างจริงจัง และเห็นผลทันที (2) กลุ่มทุติยภูมิ ได้แก่ เพื่อนร่วมอาชีพ และเพื่อนร่วมสถาบันการศึกษา (3) กลุ่มคลไจ บุคคลที่นิยมชมชื่นของบุคคลอื่น โดยที่มิได้มีการร่วมเป็นสมาชิกในกลุ่มสังคมนั้น เช่น ดารา นักร้อง นักแสดงที่มีชื่อเสียง นักกีฬาที่ประสบความสำเร็จ ครอบครัวเป็นกลุ่มปฐมภูมิ พ่อแม่มักมีอิทธิพลต่อลูกสูง เนื่องจากได้รับแนวคิด ค่านิยม ขนบธรรมเนียม ประเพณี วิธีการดำเนินชีวิต ทัศนคติ จากการอบรมเลี้ยงดูบุตรซึ่งนักการตลาดต้องให้ความสนใจว่าในแต่ละ

ครอบครัวในแต่ละสังคมใครเป็นผู้มีอิทธิพลในการตัดสินใจซื้อ บทบาทและสถานภาพ บุคคลในแต่ละสังคมมีหลายบทบาทและสถานภาพตามกลุ่มต่างๆที่บุคคลเป็นสมาชิกอยู่ เช่น บทบาทเป็นพ่อในครอบครัว เป็นประธานกรรมการในองค์กร การตัดสินใจเลือกใช้ผลิตภัณฑ์จึงขึ้นอยู่กับความเหมาะสมในแต่ละบทบาททางสังคม

3) ปัจจัยส่วนบุคคล ประกอบด้วย อายุและวัฏจักรของชีวิต อาชีพและโอกาสทางเศรษฐกิจ และรูปแบบการดำเนินชีวิต และบุคลิกลักษณะ (1) อายุและวัฏจักรของชีวิต พฤติกรรมการเลือกซื้อสินค้าและบริการแตกต่างกันตามวงจร ได้แก่ วัยเด็กต้องการสินค้าสำหรับเด็ก วัยผู้ใหญ่ต้องการสินค้าสำหรับผู้ใหญ่ สถานภาพเป็นโสด หรือมีครอบครัวแล้ว การเลือกบริโภคสินค้าก็จะแตกต่างกันไปตามวัตถุประสงค์หลัก การบริการจึงต้องสนองตอบความต้องการผู้บริโภคได้สูงสุด (2) อาชีพ แต่ละอาชีพมีความจำเป็นต้องใช้ผลิตภัณฑ์ที่แตกต่างกัน เช่น ข้าราชการ พนักงานรัฐวิสาหกิจ กรรมการบริษัทย่อมมีความต้องการชุดปฏิบัติงาน กระเป๋า หรือสิ่งอื่นๆที่แตกต่างกัน (3) โอกาสทางเศรษฐกิจ โอกาสที่ผู้บริโภคจะซื้อผลิตภัณฑ์ขึ้นอยู่กับระดับรายได้ การออม การเป็นเจ้าของทรัพย์สิน ความสามารถในการกู้ยืม การให้สินเชื่อ และทัศนคติเกี่ยวกับการจ่ายเงิน (4) แบบการดำเนินชีวิต การดำเนินชีวิตของแต่ละบุคคลขึ้นอยู่กับวัฒนธรรม ชนทางสังคม และกลุ่มอาชีพของแต่ละบุคคล การเลือกผลิตภัณฑ์ของบุคคลขึ้นอยู่กับแบบการดำเนินชีวิต (5) บุคลิกลักษณะ หมายถึง โครงสร้างทั้งหมดของบุคคล ทำให้มีอุปนิสัยและทัศนคติที่แตกต่างกัน

4) ปัจจัยทางจิตวิทยา ประกอบด้วย ความต้องการและแรงจูงใจ การรับรู้ ความเชื่อและทัศนคติ และบุคลิกภาพ ดังรายละเอียดต่อไปนี้ (1) ความต้องการและแรงจูงใจ (needs and motives) ตามทฤษฎีของมาสโลว์ (Abraham Maslow) “ความต้องการ” หมายถึง สิ่งที่มีมนุษย์สามารถปฏิบัติการได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล “แรงจูงใจ” หมายถึง สิ่งเร้าที่เกิดขึ้นภายในบุคคลและผลักดันให้เกิดการกระทำขึ้น ซึ่งอาจจะเกิดจากความต้องการทางร่างกาย หรืออิทธิพลของสังคมหรือสภาวะแวดล้อมอื่นก็ได้ (ลัดดา พิศาลบุตร และ ปิยะดา พิศาลบุตร; 2552: 5-22) โดยแบ่งความต้องการของมนุษย์ออกเป็น 5 ชั้น คือ ความต้องการทางด้านร่างกาย ความต้องการความมั่นคงปลอดภัย ความต้องการทางสังคม ความต้องการชื่อเสียงเกียรติยศ และความต้องการความสำเร็จในชีวิต (2) การรับรู้ (perception) เป็นการเลือกรับรู้และแปลความหมายของข้อมูลข่าวสารของแต่ละบุคคล ขึ้นอยู่กับบุคคลได้รับการกระตุ้นจากสิ่งแวดล้อมภายนอก เช่น ป้ายโฆษณาบรรจุภัณฑ์ที่สวยงามและขึ้นอยู่กับตัวบุคคลเอง เช่น อายุ ทัศนคติ ประสบการณ์ เป็นต้น การรับรู้สิ่งเดียวกันได้แตกต่างกันเป็นผลมาจาก 3 กระบวนการ คือ การเลือกที่จะสนใจ การเลือกบิดเบือน และ การเลือกที่จะเก็บรักษา นักการตลาดหรือผู้ประกอบการจึงต้องศึกษาการรับรู้ของผู้บริโภคแล้วพัฒนากลยุทธ์การตลาดให้สอดคล้องกับการรับรู้ของแต่ละบุคคล (3) การเรียนรู้ (learning) การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม

ของบุคคลเกิดจากการมีประสบการณ์มากขึ้น การเรียนรู้เกิดขึ้นจากอิทธิพลของแรงขับมากที่สุด รองลงมาคือ สัญญาณ สิ่งกระตุ้น และแรงเสริมทางบวก (4) ความเชื่อและทัศนคติ (belief and attitude) ความเชื่อ เป็นความคิดที่แต่ละบุคคลยึดถือ ผู้ผลิตสินค้าควรสร้างความเชื่อที่ดีให้กับสินค้าของตนเองผ่านผลิตภัณฑ์ และตราสินค้า ทัศนคติ คือความรู้สึกด้านชอบหรือไม่ชอบในสิ่งใดสิ่งหนึ่ง บุคคลมีปฏิกิริยาตอบสนองต่อสิ่งกระตุ้นที่คล้ายคลึงกัน และต่อสิ่งที่แปลกใหม่เสมอ (5) บุคลิกภาพ (personality) บุคคลมีบุคลิกเฉพาะตัวที่สั่งสมมาตั้งแต่เป็นเด็ก จึงทำให้ตอบสนองต่อสิ่งเร้าเดียวกัน ด้วยปฏิกิริยาที่ต่างกัน ผู้ผลิตสินค้าจึงต้องพยายามสร้างบุคลิกให้กับสินค้าและตราสินค้า ให้เข้ากับบุคลิกของกลุ่มลูกค้าเป้าหมาย (ลัดดา พิศาลบุตร; 2552:346)

5.2.3 กระบวนการตัดสินใจซื้อของผู้บริโภค การตัดสินใจซื้อของผู้บริโภคดำเนินการผ่านกระบวนการ 5 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นตอนที่ 1 การรับรู้ปัญหา (problem recognition) ปัญหาหรือความต้องการสามารถถูกกระตุ้นโดยสิ่งเร้าภายนอกและภายใน สิ่งเร้าภายในคือความต้องการตามธรรมชาติของมนุษย์ ส่วนสิ่งเร้าภายนอกเกิดจากการได้รับรู้เช่น รูป รส กลิ่น เสียง ทำให้เกิดความ ต้องการ ขั้นตอนที่ 2 การค้นหาข้อมูล (information search) ผู้ซื้อได้รับการกระตุ้น เกิดความไม่สบายใจ และค้นหาข้อมูลเกี่ยวกับสินค้ามากขึ้น จากแหล่งต่างๆ ได้แก่ แหล่งข้อมูลส่วนตัว แหล่งการค้า แหล่งสาธารณะ ประสบการณ์ผู้ซื้อ และแหล่งทดลอง ขั้นตอนที่ 3 การประเมินทางเลือก (evaluation of alternatives) ผู้บริโภคใช้แนวคิดพื้นฐานช่วยในการประเมินทางเลือกคือ ความพยายามสนองตอบต่อความต้องการของตนเอง ข้อได้เปรียบจากการเลือกตราสินค้า และคุณสมบัติที่ตอบสนองต่อความต้องการ ขั้นตอนที่ 4 การตัดสินใจซื้อ (purchase decision) การประเมินทางเลือกจากขั้นตอนที่ 3 จะช่วยให้ผู้บริโภคตัดสินใจซื้อสินค้าที่ตนชอบมากที่สุด แต่จะมีปัจจัยที่เกิดขึ้นระหว่างการตัดสินใจคือ ทัศนคติของบุคคลอื่น เกิดจากความรุนแรงของทัศนคติด้านลบของบุคคลอื่นและแรงจูงใจของผู้ซื้อที่เห็นพ้องตามความต้องการของบุคคลอื่น ขั้นตอนที่ 5 พฤติกรรมหลังการซื้อ (post-purchase feeling) เป็นความพึงพอใจหรือไม่พึงพอใจในตัวสินค้าที่ตัดสินใจซื้อ (ลัดดา พิศาลบุตร และ ปิยะดา พิศาลบุตร ; 2552:5-25)

ความพึงพอใจ คือ ความรู้สึกของบุคคลที่มีต่อสิ่งหนึ่ง ความพึงพอใจจะเกิดขึ้นเมื่อ บุคคลได้รับสิ่งที่ตนเองต้องการ และความรู้สึกดังกล่าวจะลดลงหรือไม่เกิดขึ้น ถ้าหากความต้องการนั้นไม่ได้รับการตอบสนอง ระดับความพึงพอใจจะแตกต่างกัน ขึ้นอยู่กับปัจจัยองค์ประกอบของการบริการ หรือเป็นส่วนหนึ่งของเจตคติ ซึ่งหมายถึง ความรู้สึก น้ำใจที่บุคคลมีต่อสิ่งหนึ่งสิ่งใด อาจเป็นเหตุการณ์ บุคคล วัสดุ สิ่งของหรือสถานที่ โดยการที่บุคคลมีความพึงพอใจกับสิ่งหนึ่งสิ่งใด ต้องมีประสบการณ์ทั้งทางตรงหรือทางอ้อม ต่อสิ่งนั้นมาก่อน (ภาสกร แก้วเกตุ ; 2548:6)

ความพึงพอใจของลูกค้า (customer satisfaction) หมายถึง การรับรู้ของลูกค้าที่เป็นผลมาจากการได้รับคุณค่าที่สอดคล้องกับความคาดหวัง แต่หากคุณค่าที่ได้รับนั้นต่ำกว่าความคาดหวังลูกค้าจะไม่พึงพอใจ (ภวัต เจริญจินฉัตร;2552:8-7)

จึงพอสรุปได้ว่าความพึงพอใจของลูกค้าเป็นความรู้สึกของลูกค้าที่มีต่อสินค้าหรือสิ่งหนึ่งที่ตรงกับความต้องการและสอดคล้องกับความคาดหวัง

สรุปได้ว่า พฤติกรรมผู้ซื้อหรือผู้บริโภค คือลูกค้าผู้ซื้อสินค้าที่มีความต้องการและความพึงพอใจในสินค้า มีอำนาจในการซื้อ มีพฤติกรรมการซื้อหรือบริโภค พฤติกรรมผู้บริโภคจึงมีความสำคัญต่อการดำเนินการด้านการตลาด กิจกรรมสามารถพัฒนากลยุทธ์การตลาดให้สอดคล้องกับพฤติกรรมผู้บริโภคที่มีความเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา แนวทางในการวิเคราะห์ตลาดผู้บริโภคเป็นการศึกษาหาคำตอบจาก 6 Ws และ 1H ประกอบด้วย ใครคือผู้ซื้อ(Who) ต้องการซื้ออะไร(What) ซื้อเมื่อไร (When) ซื้อที่ไหน (Where) ซื้อทำไม(Why) ซื้อเพื่อใคร (Whom) และซื้ออย่างไร (How) การศึกษาพฤติกรรมผู้บริโภคนักการตลาดคาดคะเนได้ถึงปฏิกิริยาต่อข้อมูลการส่งเสริมการตลาดและเข้าใจการจัดซื้อของผู้บริโภค ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการซื้อของผู้ซื้อ มี 4 ปัจจัย ได้แก่ ปัจจัยทางวัฒนธรรม ปัจจัยทางสังคม ปัจจัยส่วนบุคคล และปัจจัยทางจิตวิทยา กระบวนการตัดสินใจซื้อของผู้บริโภค ดำเนินการผ่านกระบวนการ 5 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นรับรู้ปัญหา ขั้นการค้นหาข้อมูล ขั้นการประเมินทางเลือก ขั้นการตัดสินใจซื้อ และขั้นพฤติกรรมหลังการซื้อที่แสดงถึงความพึงพอใจหรือไม่พึงพอใจ

6. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยเรื่องปัจจัยที่ส่งผลต่อการเลือกรูปแบบสวนและวัสดุพืชพรรณเพื่อการจัดภูมิทัศน์ในบ้านพักอาศัยในเขตพื้นที่จังหวัดบุรีรัมย์ ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าเอกสาร ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องดังนี้

ภาสกร แก้วเกตุ (2548: 29) ศึกษาความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวที่มีต่อการจัดกิจกรรมการให้ความรู้ทางพฤกษศาสตร์ของสวนพฤกษศาสตร์สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ อำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า นักท่องเที่ยวมีความพึงพอใจมากต่อการจัดกิจกรรม ปัจจัยที่เกี่ยวข้องที่ส่งผลต่อความพึงพอใจของนักท่องเที่ยว คือ การให้บริการที่ดีของสวนพฤกษศาสตร์สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ ด้านการให้ความรู้ทางพฤกษศาสตร์ บุคลากรที่เป็นผู้ให้บริการความรู้และการให้บริการด้านวัสดุอุปกรณ์การสื่อความหมาย

นพรัตน์ อินสุข (2554; ค้นวันที่ 20 พฤษภาคม 2556 จาก <http://www.thapra.lib.ac.th>) การศึกษาพฤติกรรมการใช้ลานสาธารณะบริเวณวงเวียนใหญ่ พบว่า องค์ประกอบในการออกแบบ

ส่งผลโดยตรงต่อพฤติกรรมการใช้งานซึ่งประกอบด้วย ถนนและการเข้าถึง พื้นที่นั่ง แสงสว่างและร่มเงา ประติมากรรม การแบ่งพื้นที่ ช่วงวัน ช่วงเวลา และความปลอดภัยนอกจากนี้ยังพบว่าลักษณะทางกายภาพของลานในปัจจุบัน ยังไม่สามารถรองรับกิจกรรมประเภทการออกกำลังกาย การเล่นกีฬาอย่างเหมาะสม เนื่องจากไม่มีการแบ่งสัดส่วนพื้นที่ที่ประกอบกิจกรรมตามลักษณะและปริมาณที่เกิดขึ้นจริง

กมลภัทร์ โธณประดิษฐ์(2552; ค้นวันที่ 20 พฤษภาคม 2556 จาก <http://www.thapra.lib.ac.th>) การศึกษาการออกแบบสวนหลังคาโดยใช้หลักการออกแบบภูมิทัศน์เพื่อการบำบัดจิตใจ สรุปได้ใน 4 ประเด็นคือ ด้านการพิจารณาพื้นที่ ด้านการก่อสร้างด้านองค์ประกอบงานออกแบบ ด้านการบำรุงรักษา องค์ความรู้ในการออกแบบภูมิทัศน์เพื่อการบำบัดจิตใจ คือ ประเด็นที่เกี่ยวข้องกับความรู้สึกละเอียดและประเด็นเกี่ยวกับการออกแบบทางกายภาพของพื้นที่

แสงดาว ปันธิ (2554; ค้นวันที่ 20 พฤษภาคม 2556 จาก <http://www.thapra.lib.ac.th>) การศึกษาของชนชั้นกลางและผู้ประกอบการในการจัดภูมิทัศน์ในเขตเทศบาลนครเชียงใหม่ พบว่ากลุ่มตัวอย่างที่เป็นผู้ประกอบการไม่ค่อยมีบทบาทในการจัดการปัญหาภูมิทัศน์มากนัก จะมีการจัดการภูมิทัศน์เฉพาะพื้นที่ที่ใช้ในการประกอบประกอบกิจการ เพื่อให้เกิดความสวยงาม

ทราย สายน้ำใส (2553; ค้นวันที่ 20 พฤษภาคม 2556 จาก <http://www.thapra.lib.ac.th>) การศึกษาแนวทางการนำหลักจิตวิทยาไปใช้ในการออกแบบภูมิทัศน์เพื่อผู้สูงอายุ พบว่าภูมิทัศน์ที่ใช้หลักจิตวิทยาเกี่ยวข้องในการออกแบบ มีประสิทธิภาพในการตอบสนองความรู้สึกที่เป็นมิตรต่อสภาพแวดล้อมและส่งเสริมความเป็นอยู่ของผู้สูงอายุให้ดีขึ้น โครงสร้างที่ใช้ในการออกแบบภูมิทัศน์เพื่อผู้สูงอายุ ประกอบด้วย 1) อิทธิพลของธรรมชาติที่เกี่ยวข้องกับจิตวิทยาที่มีสิ่งเร้าและการกระตุ้นความรู้สึกอย่างเหมาะสมโดยคำนึงถึงสมดุลของสิ่งเร้าต่างๆ เช่น เสียง กลิ่น สัมผัส และรส 2) การจัดวางองค์ประกอบของพื้นที่ในภูมิทัศน์ที่ทำให้เกิดการรับรู้ที่มีแบบแผน ความสมดุล เอกภาพ และจังหวะ 3) การออกแบบคุณลักษณะองค์ประกอบในภูมิทัศน์ที่จะอธิบายถึงรายละเอียดต่างๆ เช่น คุณลักษณะที่มีผลกระทบต่อความรู้สึก สี รูปร่าง สัญลักษณ์ ขนาด สัดส่วน รวมถึงแสงและเงา

วันนิวัติ วงศ์จันทร์ (2553;ค้นวันที่ 20 พฤษภาคม 2556 จาก <http://www.thapra.lib.ac.th>) พฤติกรรมของผู้พักอาศัยในการใช้บริการงานดูแลบำรุงรักษาภูมิทัศน์บ้านจัดสรรในอำเภอหางดง จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง มีระดับการศึกษาปริญญาตรี อายุ 41-50 ปี มีอาชีพรับราชการและรัฐวิสาหกิจ มีรายได้ต่อครอบครัว ต่อเดือน 40,001 – 60,000 บาท จำนวนสมาชิกในบ้าน 3-4 คน เนื้อที่ในบ้าน 101-150 ตารางวาและมีเนื้อที่ของสวนไม่เกิน 100 ตารางเมตร เจ้าของบ้านพักอาศัยส่วนใหญ่เคยใช้บริการการตัดหญ้า และใช้บริการการดูแลบำรุงรักษาภูมิทัศน์ เนื่องจากได้รับความสะดวกในการบริการ

อรรถพล วงษ์เซ็ง (2553; ค้นวันที่ 20 พฤษภาคม 2556 จาก <http://www.thapra.lib.ac.th>) การศึกษาเรื่องทัศนคติของประชากรในเขตถนนราชดำเนิน จังหวัดเชียงใหม่ ที่มีต่อการอนุรักษ์และพัฒนาภูมิทัศน์ทางการท่องเที่ยว พบว่า ตัวแทนประชากร ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง อายุ 20-50 ปี การศึกษาระดับปริญญาตรี อาชีพเจ้าของกิจการ รายได้ 5,000 – 20,000 บาทต่อเดือน ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคลและทัศนคติในด้านการให้ความสำคัญและวิธีการอนุรักษ์และพัฒนาสภาพภูมิทัศน์ ปรากฏว่าปัจจัยส่วนบุคคลด้านระดับการศึกษา รายได้ ระยะเวลาอาศัยหรือทำงานในพื้นที่ มีความสัมพันธ์ต่อวิธีการอนุรักษ์และพัฒนาสภาพภูมิทัศน์เมืองเพื่อการท่องเที่ยว

พอสรุปผลการศึกษาดังกล่าวได้ว่า ปัจจัยที่เกี่ยวข้องแบ่งออกได้ 3 ด้าน คือ 1) ด้านความพึงพอใจของลูกค้าหรือผู้รับบริการงานภูมิทัศน์ มีความต้องการหรือมีความพึงพอใจด้านการให้บริการความรู้การจัดและดูแลบำรุงรักษางานภูมิทัศน์ในบ้านพักอาศัยหรืองานภูมิทัศน์ในพื้นที่สาธารณะของชุมชน และเจ้าของบ้านพักอาศัยกลุ่มตัวอย่างเคยและมีความต้องการใช้บริการการดูแลบำรุงรักษางานภูมิทัศน์จากผู้ให้บริการเพราะได้รับความสะดวก 2) ด้านการออกแบบและองค์ประกอบในการจัดภูมิทัศน์ การออกแบบโดยใช้หลักจิตวิทยาที่เกี่ยวข้อง เช่น เสียง กลิ่น สัมผัส รส สี รูปร่าง ขนาด สัดส่วน ตอบสนองหรือมีอิทธิพลต่อจิตใจของผู้รับบริการหรือผู้ใช้งานภูมิทัศน์ และองค์ประกอบในการจัด ได้แก่ โครงสร้างของงานภูมิทัศน์ พื้นที่ ถนน ทางเข้า ที่นั่ง แสงสว่าง ร่มเงา ประติมากรรม การแบ่งพื้นที่ และองค์ประกอบอื่นๆ ส่งผลโดยตรงต่อพฤติกรรมการใช้งานภูมิทัศน์ และ 3) ด้านปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ อายุ อาชีพ รายได้ การศึกษา เนื้อที่ในบ้านพักอาศัย และระยะเวลาในการพักอาศัย ส่งผลต่อการอนุรักษ์ การใช้งาน และการใช้บริการด้านการดูแลบำรุงรักษางานภูมิทัศน์